

Міністерство освіти і науки України
«Київський національний університет імені Тараса Шевченка»

Факультет інформаційних технологій
Кафедра кібербезпеки та захисту інформації

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:
завідувач кафедри кібербезпеки
та захисту інформації
_____ Н.В. Лукова-Чуйко
« » червня 2021р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

дипломної роботи
бакалавра

(назва освітнього рівня)

галузь знань _____ 12 Інформаційні технології
(шифр і назва галузі знань)
спеціальність _____ 125 Кібербезпека
(код і назва спеціальності)
освітня програма _____ Кібербезпека
(назва освітньої програми)

на тему: «Захист інформації в мережах створених на базі протоколів ЗКС-7»

Виконавець: студент IV курсу, групи КБ-42

_____ Лихопуд Максим Юрійович
(підпис) (прізвище ім'я по-батькові)

	Прізвище, ініціали	Підпис
Керівник	Даков С. Ю.	
Нормоконтроль	Зюбіна Р. В.	

Міністерство освіти і науки України
«Київський національний університет імені Тараса Шевченка»

Факультет інформаційних технологій
Кафедра кібербезпеки та захисту інформації

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри кібербезпеки
та захисту інформації
_____ Н.В. Лукова-Чуйко
«10» жовтня 2020 р.

ЗАВДАННЯ
на виконання дипломної роботи

спеціальності	125 Кібербезпека
	(код і назва спеціальності)
освітньої програми	Кібербезпека
	(назва освітньої програми)

Студенту	КБ-42	Лихопуду Максиму Юрійовичу
	(група)	(прізвище ім'я по-батькові)

Тема дипломної роботи «Захист інформації в мережах створених на базі протоколів ЗКС-7»

1. ПІДСТАВИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ РОБОТИ

Тема дипломної роботи затверджена на засіданні кафедри кібербезпеки та захисту інформації протокол №2 від 08.10.2020 р.

2. ВИХІДНІ ДАНІ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ РОБІТ

Стандарти ЗКС-7 розроблені ІТУ-Т, опис маршрутизації телефонного виклику

3. ЗМІСТ РОЗРАХУНКОВО-ПОЯСНЮВАЛЬНОЇ ЗАПИСКИ

Необхідно проаналізувати принципи телефонної комутації; розглянути нормативно-правові акти із сфери телекомунікації; дослідити дії зловмисників, що проникають в телефонну мережу; дослідити існуючі засоби захисту телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7; розробити рекомендації щодо вдосконалення засобів захисту телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7.

4. ВИМОГИ ДО РЕЗУЛЬТАТІВ ВИКОНАННЯ РОБОТИ

Практична цінність Розроблені рекомендації щодо покращення засобів захисту телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7.

5. ДАТА ВИДАЧІ ЗАВДАННЯ

Дата видачі завдання: 12 жовтня 2020 року

Завдання видав

_____ (підпис)

С. Ю. Даков

_____ (ініціали, прізвище)

Завдання прийняв
до виконання

_____ (підпис)

М. Ю. Лихопуд

_____ (ініціали, прізвище)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Найменування етапів робіт	Строки виконання робіт (початок-кінець)	Відмітка про виконання
1	Уточнення постановки задачі	25.01.2021 – 23.01.2020	<i>виконано</i>
2	Аналіз літератури	29.01.2020 – 11.02.2020	<i>виконано</i>
3	Обґрунтування вибору рішення	12.02.2020 – 15.02.2020	<i>виконано</i>
4	Аналіз принципу телефонної комутації	16.02.2020 – 04.03.2020	<i>виконано</i>
5	Огляд нормативно-правової бази	05.03.2020 – 21.03.2020	<i>виконано</i>
6	Дослідження дій зловмисників, що проникають в телефонні мережі	22.03.2020 – 08.04.2020	<i>виконано</i>
7	Дослідження існуючих засобів захисту телефонних мереж	09.04.2020 – 23.05.2020	<i>виконано</i>
8	Створення рекомендацій щодо покращення засобів захисту мереж створених на базі ЗКС-7	24.04.2020 – 10.05.2020	<i>виконано</i>
9	Оформлення пояснювальної записки	11.05.2020 – 08.06.2020	<i>виконано</i>
10	Підготовка до захисту дипломної роботи	09.06.2020 – 21.06.2021	<i>виконано</i>

Завдання видав

_____ (підпис)

С. Ю. Даков

_____ (ініціали, прізвище)

Завдання прийняв
до виконання

_____ (підпис)

М. Ю. Лихопуд

_____ (ініціали, прізвище)

Термін подання дипломної роботи до ЕК 08 червня 2021 року

УДК 004.056:621.396.74

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Захист інформації в мережах створених на базі протоколів ЗКС-7» складається зі вступу, основної частини, що містить 4 розділи, висновку і списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 57 сторінок. Пояснювальна записка містить 10 рисунків, 2 таблиці, 24 джерела. Крім того, робота містить 1 додаток із загальною кількістю сторінок 7.

Об’єкт дослідження: процес захисту інформації в мережах створених на базі протоколів ЗКС-7.

Мета роботи: визначення засобів, що підвищують рівень безпеки мереж створених на базі протоколів ЗКС-7.

Предмет дослідження: засоби, що підвищують рівень безпеки мереж створених на базі протоколів ЗКС-7.

Методи дослідження: системний підхід, методи порівняння, структурний аналіз.

В роботі проведено аналіз: роботи телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7.

Запропоновано: рекомендації щодо вдосконалення засобів захисту телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7.

Розроблено: засоби, що підвищують рівень безпеки мереж створених на базі протоколів ЗКС-7.

Практичне значення роботи полягає у розроблені рекомендацій щодо покращення засобів захисту телефонних мереж.

Результати здійснених у дипломній роботі досліджень можуть бути використані при проектуванні телефонних мереж.

Напрямки подальших досліджень: вдосконалення захисту телефонних мереж.

Ключові слова: телефонна мережа, загальноканальна сигналізація, автентифікація абонентів, витік чутливої інформації.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

TMЗК	–	Телефонна мережа загального користування
ETSI	–	European Telecommunications Standards Institute
ITU	–	International Telecommunication Union
MCE	–	Міжнародний союз електрозв'язку
ISPC	–	International Signaling Point Code
VLR	–	Visitor Location Register
HLR	–	Home Location Register
DDD	–	Direct distance dialing
IDDD	–	International Direct Distance Dialing
PSTN	–	Public Switched Telephone Network
ISDN	–	Integrated Services Digital Network
SIO	–	Service Information Octet
ІБ	–	Інформаційна Безпека
ЗКС-7	–	Загальноканальна сигналізація №7
TCAP	–	Transaction Capabilities Application Part
SCCP	–	Signalling Connection Control Part
GGSN	–	Gateway GPRS Service Node
IMSI	–	International Mobile Subscriber Identity
MSC	–	Mobile Switching Centre
CDR	–	Call Detailed Record
STP	–	Signaling Transfer Point
SCF	–	Service Control Function
MCC	–	Mobile Country Code
CID	–	Cell Identity
LAC	–	Location Area Code
MNC	–	Mobile Network Code
USSD	–	Unstructured Supplementary Service Data
SMS	–	Short Message Service
IDS	–	Intrusion Detection System

ЗМІСТ

ЗМІСТ	6
ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1 ОПИС ТЕЛЕФОННОЇ КОМУТАЦІЇ.....	10
1.1 Поняття комутації телефонного виклику	10
1.2 Злом мереж, що використовують сигналізацію по виділеному каналу ..	13
1.3 Створення загальноканальних систем сигналізації.....	14
Висновки за розділом 1.....	15
РОЗДІЛ 2 НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА У СФЕРІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ.....	17
2.1 Створення міжнародних стандартів зв'язку	17
2.2 Міжнародні стандарти ЗКС-7	18
2.3 Законодавство України в сфері телекомунікації	19
Висновок за розділом 2.....	20
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ РОБОТИ ЗКС-7.....	22
3.1 Ланки сигналізації та пункти сигналізації	22
3.2 Підсистеми ЗКС-7.....	23
3.3 Адресація сигнальних одиниць.....	35
3.4 Процес підключення абонента до мережі під час роумінгу.....	36
3.5 Модель зловмисника.....	38
3.5 Огляд атак на стек протоколів ЗКС-7:	39
Висновок за розділом 3.....	47
РОЗДІЛ 4 ІСНУЮЧІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ТЕЛЕФОННИХ МЕРЕЖ	48
4.1 Методи захисту телефонних мереж	48
4.2 Мережеві екрани ЗКС-7	48
4.3 Системи виявлення вторгнення ЗКС-7.....	50

4.4 Системи моніторингу ЗКС-7.....	50
4.5 SMS Home Routing.....	52
4.6 Порівняння існуючих засобів захисту телефонних мереж.....	53
4.6 Рекомендації щодо покращення засобів захисту	54
Висновок за розділом 4.....	54
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ.....	61

ВСТУП

Актуальність дипломної роботи обумовлена тим, що сьогодні більшість сервісів інтернет-банкінгу використовують SMS-повідомлення для підтвердження банківських операцій. Для доставки цих повідомлень використовується SMS-шлюз телефонних мереж. В основі роботи цих мереж лежить стек протоколів ЗКС-7.

Протоколи ЗКС-7 забезпечують маршрутизацію дзвінків, взаємодію з білінгом та підтримку USSD-послуг. Ці протоколи підтримують використання як в цифрових, так і в аналогових мережах, забезпечуючи високу швидкість встановлення з'єднання і передачі даних (без втрат і дублювання) та можливість перемикання трафіку на альтернативні маршрути в разі відмов. Серед переваг ЗКС-7 також можна виділити високу економічність. Але в стека ЗКС-7 є важливий недолік пов'язаний з можливістю проникнення в мережу зловмисників.

Цю вразливість зловмисники можуть використати для перехоплення SMS, прослуховування телефонних розмов, викрадення коштів з рахунку абонента за допомогою USSD-запиту, встановлення місцезнаходження абонента.

Метою дипломної роботи «Захист інформації в мережах створених на базі протоколів ЗКС-7» є визначення засобів, що дозволяють підвищити рівень безпеки телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7.

Для досягнення цієї мети були поставлені завдання:

- проаналізувати принципи телефонної комутації;
- розглянути нормативно-правові акти із сфери телекомунікації;
- дослідити дії зловмисників, що проникають в телефонну мережу;
- дослідити існуючі засоби захисту телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7;
- розробити рекомендації щодо вдосконалення засобів захисту телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7.

Об'єкт дослідження – процес захисту телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7.

Предмет дослідження – засоби, що підвищують рівень безпеки телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7.

Практична цінність одержаних результатів: запропоновано рекомендації щодо вдосконалення засобів захисту телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7. Запропоновані рекомендації можуть бути використані операторами для підвищення рівня безпеки телефонних мереж.

Апробація результатів дипломної роботи відбулася на IV Міжнародній науково-практичній «Проблеми кібербезпеки інформаційно-телекомунікаційних систем» (PCSITS)[23].

РОЗДІЛ 1 ОПИС ТЕЛЕФОННОЇ КОМУТАЦІЇ

1.1 Поняття комутації телефонного виклику

Комутація телефонного виклику - процес визначення, яким чином має бути встановлено з'єднання між абонентом телефонної мережі, який ініціював виклик і абонентом, що викликається.

В рамках завдання комутації виконується маршрутизація і вибір каналу зв'язку (комутація каналу), лінії зв'язку узгодження принципів взаємодії відповідно до застосовуваної телефонної сигналізацією.

У телефонній мережі загального користування в рамках проходження одного виклику можуть застосовуватися різні підходи до його комутації, в залежності від особливостей проміжних вузлів зв'язку та сполучених телефонних мереж. Проте, в ТМЗК застосовується єдиний підхід до телефонної нумерації, загальний для всіх з'єднаних телефонних мереж усього світу.

Найперші телефонні комутатори були ручними; оператори використовували електричний розподільний щит та дотові шнури для підключення та відключення всіх дзвінків. Перший дзвінок за допомогою такої комутації відбувся в 1878 році в штаті Коннектикут. В 1879 році зі збільшенням кількості телефонних абонентів, користувачів стали ідентифікувати за номерами, а не за іменами[1].

В той час процес встановлення телефонного зв'язку між абонентами виглядав так: абонент, який був підключений до ручного перемикача, відправляв попереджувальний сигнал, який запалював лампочку на розподільному щиті оператора. Далі оператор підключав телефон абонента до телефонної лінії та попросив вказати номер, за яким необхідно було зателефонувати. Далі оператор відправляв сигнал адресату за вказаним номером. Якщо адресат відповідав на дзвінок, то оператор встановлював з'єднання, підключаючи шнур між двома

клемними гніздами на розподільному щиті. На розподільному щиті кожен роз'єм терміналу представляв абонента.

За даними журналу Scientific American в 1890-х роках правоохоронні органи вже починають прослуховувати телефонні розмови[2]. Теоретично можливими також були прослуховування з боку зловмисників, адже в перших телефонних мережах засобів захисту не існувало.

Так винахід першого автоматизованого комутатора пов'язаний з необхідністю усунути людський фактор під час встановлення з'єднання.

Власник патенту "US Patent No. 447918 10/6/1891", патенту на перший автоматизований комутатор, Алмон Браун Строуджер був власником похоронного бюро. В один момент він помітив, що кількість його клієнтів чомусь різко впала[3].

Виявилось, що телефоністка міського ручного комутатора була дружиною власника іншого похоронного бюро. Використовуючи своє службове становище, вона перенаправляла телефонні дзвінки родичів небіжчиків своєму чоловікові.

Строуджер вирішив усунути оператора з ланцюга "абонент — адресат", для цього він найняв декількох електромеханіків, які створили автоматизований телефонний комутатор. В основі роботи пристрою лежала ідея двоходових селекторів для встановлення з'єднання між абонентами. Кожен імпульс, що надходив в обмотку обертаючого електромагніта, повертав храповий напівциліндр, а разом з ним і щітку навколо осі на один крок в обраній декаді. При відпуску електромагніта собачка, ковзаючи, перескакувала на наступний зуб напівциліндра, число імпульсів визначало номер ламелі в декаді, на якій зупиниться щітка. Тим самим вхід комутатора (щітка) виявлявся сполученим з певним виходом декади. Через свій засіб роботи пристрій також став відомим як покроковий перемикач.

Перша станція з покроковим перемикачем в США відкрилася в Ла-Порті в штаті Індіана в 1892 році, її комутаційна здатність складала 99 абонентів. Циферблатний телефон Строуджера вважається попередником сучасного телефонного апарату. Цей пристрій мав три кнопки: одна на сотні, одна на десятки і одна на одиниці. Щоб зателефонувати за номером 322, абоненту необхідно було тричі натиснути кнопку сотень, двічі кнопку десятків та двічі кнопку одиниць.

У 1896 році компанія Automatic Electric Company розробила поворотний циферблат для генерації імпульсів. Цей спосіб передачі набраних цифр став відомим як імпульсний набір і широко застосовувався до другої половини ХХ століття.

Цікаво зауважити, що деякі абоненти відмовлялись користуватись набором імпульсних телефонів, оскільки вважали, що виконують "роботу телефонної компанії".

У наступні десятиліття з'явилась можливість здійснювати дзвінки між абонентами, яких обслуговували сусідні комутатори. Таким чином, вимога до мережевої телесигналізації зростала.

Вже в 1940-х роках більшість великих міст США мали виключно автоматизовані телефонні станції.

Прямий набір на відстань був запроваджений у США в 1950-х роках. DDD дозволяв здійснювати національні міжміські дзвінки без допомоги оператора, тобто будь-який комутатор у Сполучених Штатах міг направити телефонний сигнал до будь-якого іншого комутатора в країні.

Міжнародний прямий набір на відстань став можливим у 1960-х роках, створивши таким чином необхідність телесигналізації між міжнародними комутаторами[4].

З 1889 по 1976 рік телесигналізація мала три основні характеристики[5]:

- телесигналізація була досить простою. Все, що потрібно від системи сигналізації - це налаштування та створення каналу між двома абонентами;
- сигналізація завжди була пов'язана з фізичною топологією; тобто всі сигнали, безпосередньо пов'язані з налаштуванням або зайнятістю лінії;
- використовувався детермінований зв'язок, також відомий як передача сигналів по виділеному каналу (англ. Channel Associated Signaling).

Слід зазначити, що більшість національних мереж електрозв'язку в усьому світі до сих пір включають в собі обладнання, що базується на сигналізації по виділеному каналі. Тому під час впровадження більш сучасних станцій, потрібно передбачувати можливість взаємодії вже з існуючими системами сигналізації або можливість заміни застарілого обладнання.

Так кількість абонентів найбільшого в Україні оператора фіксованого зв'язку «Укртелеком» складає близько 2,2 мільйона абонентів[7]. В 2015 році «Укртелеком» утилізував три старі аналогових АТС радянського виробництва і мідний кабель на суму 237 мільйонів гривень[14]. Ці гроші було спрямовано на модернізацію обладнання[15].

1.2 Злом мереж, що використовують сигналізацію по виділеному каналу

Оскільки передача сигналів по виділеному каналу передбачає, що службова інформація про маршрутизації кодується і передається в тому ж каналі, що і корисне навантаження, то виникає загроза втручання в роботу мережі.

Через обмежені можливості для генерації сигналів, сигналізацією по виділеному каналу можна управляти лише при встановленні з'єднання і роз'єднання. Так в 1980-х роках на основі цих особливостей систем сигналізації по виділеному каналі був розроблений пристрій Blue Box, що дозволяв зловмисникам шляхом натискання на кнопки посилати в телефонну лінію службові сигнали, що використовувалися для управління процесом встановлення з'єднань на міжміських лініях.

Процес злomu телефонних мереж виглядав так: зловмисник спершу набирає телефонний номер, який обслуговується іншою телефонною станцією. Виклик проходить через комутатори «домашньої» і «зовнішньої» станції. Під час встановлення з'єднання, зловмисник за допомогою Blue box посилає службовий сигнал частотою 2600 герц. Цей сигнал вказує, що дзвінок закінчено з ініціативи абонента («абонент повісив трубку»). Надіславши такий сигнал, абонент повідомляє комутатор «зовнішньої» станції, що дзвінок припинено і телефонна лінія вільна. Проте комутатор «домашньої» станції ігнорує цей сигнал та вважає, що лінія все ще зайнята.

Після цього зловмисник може за допомогою звукових сигналів Blue Box здійснювати дзвінок на новий телефонний номер, адже комутатор «домашньої» станції вважає, що абонент все ще здійснює початковий дзвінок, хоча фактично

зловмисник дзвонить на зовсім інший номер. Таким чином, зловмисник міг безкоштовно або за меншу плату здійснювати міжміські та міжнародні дзвінки[6].

1.3 Створення загальноканалних систем сигналізації

В 1976 році був створений новий спосіб телесигналізації - загальноканална сигналізація (англ. Common Channel Signaling). В загальноканалній сигналізації, на відміну від сигналізації по виділеному каналу, службові повідомлення передаються по окремо виділених каналах.

Загальноканална сигналізація мала наступні переваги перед сигналізацією по виділеному каналу:

- швидкість - в більшості випадків час встановлення з'єднання не перевищує однієї секунди;
- висока продуктивність - один канал сигналізації здатний одночасно обслужити безліч телефонних розмов;
- економічність - у порівнянні з традиційними системами сигналізації скорочується обсяг обладнання комутаційної станції;
- надійність - існує можливість альтернативної маршрутизації в мережі в разі відмови одного з каналів;
- гнучкість - можливість передачі будь-яких даних (телефонії, цифрових мереж з інтеграцією служб, мереж рухомого зв'язку, інтелектуальних мереж і т.д.)[8];
- захищеність - звичайний абонент не може генерувати службові сигнали для комутаторів.

Набір протоколів ЗКС-7 - це сучасна система загальноканалної сигналізації. Для неї характерні такі основні особливості:

- відповідність міжнародним стандартам (будуть розглянуті в Розділі 2);
- можливість використання як на національному так і міжнародному рівні мереж;

- придатність для різних послуг зв'язку, наприклад, телефонних послуг, послуг передачі тексту;
- сумісність з цифровою мережею інтегрального обслуговування (ISDN);
- постійна доступність вузлів сигналізації, навіть під час дзвінків;
- використання ланок сигналізації також і для передачі призначених для користувача даних;
- використання різних середовищ передачі інформації: кабелю (мідь, світловод), радіорелейних ліній, супутникових ліній зв'язку (до 2 супутникових ліній зв'язку);
- при необхідності ЗКС-7 може використовуватися для більш низьких швидкостей передачі інформації і для аналогових вузлів сигналізації;
- автоматичний контроль і управління мережею сигналізації.

Висновки за розділом 1

В Розділі 1 були розглянуті базові принципи телефонної комутації та процес її еволюції. Вже на початку розвитку телефонії існували загрози інформаційної безпеки. Ці загрози були одним з важливих факторів, які змушували вдосконалювати телефонні мережі. Так винахід першого автоматизованого телефонного комутатора пов'язаний з бажанням усунути людський фактор з процесу комутації. А однією з причин розробки загальноканальної сигналізації була загроза втручання в службові сигнали сигналізації по виділеному каналу.

Також в розділі було порушене питання модернізації застарілого обладнання оператором фіксованого зв'язку «Укртелеком».

РОЗДІЛ 2 НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА У СФЕРІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ

2.1 Створення міжнародних стандартів зв'язку

Електрична телеграфія стала доступною для загального користування в кінці 1850-х років. Але телеграфний зв'язок не був міжнародним, оскільки кожна країна використовувала різні системи кодування.

17 травня 1865 року, після двох з половиною місяців переговорів, 20 країн-засновниць підписали в Парижі першу Міжнародну телеграфну конвенцію. Ця конвенція заклала основи для стандартизації телеграфного обладнання, розробки єдиних інструкцій по експлуатації та встановлення єдиних міжнародних правил тарифікації[9].

Міжнародний телеграфний союз був створений для подальшого регулювання цієї угоди. Через десять років з поширенням послуг телефонії, Міжнародний телеграфний союз почав розробляти законодавство, що регулює використання телефонії.

У 1934 році Міжнародний телеграфний союз змінив свою назву на сучасну — Міжнародний союз електрозв'язку. На той час МСЕ охоплював усі форми дротового та бездротового зв'язку. У 1947 році МСЕ став спеціалізованим агентством ООН.

Раніше майже всі національні мережі управлялися урядовими установами. Але в 1980-х роках в деяких країнах відбулася дерегуляція ринку телефонії. Це змусило МСЕ змінюватись та адаптуватись до нових вимог.

У грудні 1992 р. на позачерговій женецькій конференції була проведена структурна реформа ІТУ. Були створені три сектори:

- радіозв'язку (ITU-R),
- стандартизації телекомунікації (ITU-T),
- розвитку телекомунікацій (ITU-D).

Раніше членство в МСЕ було відкрите тільки для урядів, що входять до ООН. З 1992 року постачальники обладнання, телекомунікаційні наукові установи та регіональні телекомунікаційні організації також набули право членства. Наприклад, Cisco Systems та Європейський інститут телекомунікаційних стандартів є членами постачальників та регіональних організацій.

2.2 Міжнародні стандарти ЗКС-7

Детальні специфікації систем загальноканальної сигналізації, що включають SDL-діаграми, структури даних, часові параметри сигналів, сценарії розробляються й удосконалюються фахівцями ІТУ-Т, та публікуються в кольорових книгах ІТУ-Т, зокрема, Рекомендації Q.7xx у випусках Жовтої, Червоної та Блакитної книги (1981, 1985 та 1989 роки) і Білої книги ІТУ-Т (1993 рік). Ці специфікації є загальнодоступними. Вони повинні виконуватись всіма операторами, які хочуть підключитись до міжнародної мережі ЗКС-7. Список рекомендацій Q.7xx наведений у Додатку А.

МСЕ допускає використання національних та регіональних стандартів, наприклад, стандарти ETSI використовуються в країнах Європи. Але якщо абонент буде здійснювати міжнародний дзвінок, дзвінок повинен буде виконуватись відповідно до міжнародних стандартів.

Також слід зазначити, що SDL-діаграми, таблиці тайм-аутів, сценарії обміну сигналів та інші розробки, створені компаніями для власного використання в програмно-керованій комутаційній техніці, у відкритих джерелах не публікуються[10].

Ці специфікації можна поділити відповідно до рівнів ЗКС-7, які вони регулюють. Рівень 1 – це фізичний рівень, що працює з бітовим потоком даних. Залежно від способу передачі даних використовуються різні стандарти. В той час як розподіл рівнів 2, 3, 4 наведений в Таблиці 1.1. Призначення цих рівнів буде розглянуто в Розділі 3.

Таблиця 1.1

Рівні ЗКС-7 та стандарти, що їх регулюють

Рівень ЗКС-7	Стандарти
Рівень 2	Q.701 – Q.703, Q.781
Рівень 3	Q.704 – Q.707, Q.782
Рівень 4 (підсистема SCCP)	Q.711 – Q.714, Q.786
Рівень 4 (підсистема TUP)	Q.721 – Q.724, Q.783
Рівень 4 (підсистема ISUP)	Q.761 – Q.764, Q.785
Рівень 4 (підсистема TCAP)	Q.771 – Q.775

2.3 Законодавство України в сфері телекомунікації

Відносини суб'єктів ринку телекомунікацій щодо надання та отримання телекомунікаційних послуг і використання телекомунікаційних мереж загального користування в Україні регламентуються Законом України «Про телекомунікації». Так в пункті 3 статті 9 зазначено, що оператори, провайдери телекомунікацій зобов'язані вживати технічні та організаційні заходи із захисту телекомунікаційних мереж, засобів телекомунікацій, інформації з обмеженим доступом про організацію телекомунікаційних мереж та інформації, що передається цими мережами[11].

В Постанові Кабінету Міністрів від 11 квітня 2012 р. № 295 затверджено «Правила надання та отримання телекомунікаційних послуг». В цих правил зазначені наступні обов'язки оператора:

...22) вживати відповідні до законодавства заходи із забезпечення таємниці телефонних розмов, іншої інформації, що передається телекомунікаційними мережами, а також із захисту відомостей про споживача, отриманих під час укладання договору, надані чи замовлені ним послуги, іншої інформації з обмеженим доступом;

...30) вживати заходи для недопущення несанкціонованого доступу до телекомунікаційних мереж, технічних засобів провайдерів та інформації, що передається ними[12].

Також в пункті 47 цих правил вказано, що дані про місцезнаходження кінцевого обладнання абонента не можуть передаватися оператором, провайдером без його згоди третім особам, крім випадків, встановлених законом.

Слід зазначити, що вимоги НД ТЗІ 1.1–001–99 «Технічний захист інформації на програмно-керованих АТС загального користування» не поширюються на захист:

- міжстанційних каналів синхронізації, сигналізації та передачі абонентської інформації;
- від зловмисних дій авторизованих користувачів у межах наданих їм повноважень, що наносять збиток власникам інформаційних ресурсів[13].

Висновок за розділом 2

В розділі була розглянута нормативно-правова база зі сфери телекомунікації. Було з'ясовано, що законодавство України покладає на оператора відповідальність за створення та підтримку роботи захищеної телефонної мережі, але не визначає способи цього захисту. Оператори повинні самі обирати та впроваджувати необхідні рішення для захисту своїх мереж та інформації, що в них циркулює.

Також в розділі 2 було встановлено, що для здійснення міжнародних дзвінків виклик повинен відповідати рекомендаціям Q.7xx, які розроблені ІТУ-Т.

РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ РОБОТИ ЗКС-7

3.1 Ланки сигналізації та пункти сигналізації

Ланка сигналізації ЗКС-7 з'єднують пункти сигналізації в мережі зв'язку. Пункти сигналізації і ланки сигналізації утворюють незалежну мережу сигналізації, яка накладається на мережу каналів передачі.

Слід зазначити відмінність між пунктами сигналізації (SP) та транзитними пунктами сигналізації (STP). Пункти сигналізації являють собою джерела (вихідні пункти) і приймачі (пункти призначення) трафіку сигналізації. У мережі зв'язку - це, перш за все, мережеві вузли. Транзитні пункти сигналізації, відповідно до адреси пункту призначення, направляють прийняті сигнальні повідомлення в інший транзитний або приймальний пункт сигналізації. В транзитному пункті сигналізації обробка викликів для сигнальних повідомлень не виконується. Транзитний пункт сигналізації може бути інтегрований в пункт сигналізації або може формувати власний вузол в мережі сигналізації. Залежно від розміру мережі сигналізації може існувати один або кілька рівнів транзитних пунктів сигналізації. Всі пункти сигналізації в мережі сигналізації визначаються кодом в структурі відповідного плану нумерації і, отже, можуть безпосередньо адресуватися в сигнальному повідомленні.

Ланка сигналізації складається з ланки даних сигналізації (два канали передачі даних, що функціонують спільно в протилежних напрямках з однаковою швидкістю передачі) і функціональних блоків управління передачею даних. В якості ланки даних сигналізації може використовуватися канал існуючої лінії передачі. З метою резервування між двома пунктами сигналізації зазвичай існує кілька ланок сигналізації. У разі відмови одного з цих ланок функції ЗКС-7 забезпечують перенаправлення трафіку сигналізації по справним альтернативних маршрутах. Між двома пунктами сигналізації може підтримуватися різна маршрутизація ланок

сигналізації. Всі ланки сигналізації між двома пунктами сигналізації утворюють набір ланок сигналізації.

У мережі сигналізації ЗКС-7 можуть використовуватися два режими сигналізації. При пов'язаному режимі сигналізації маршрутизація ланки сигналізації здійснюється разом з групою каналів передачі, приналежачей цієї ланки. Іншими словами, ланка сигналізації безпосередньо підключається до пунктів сигналізації, які одночасно є і кінцевими пунктами групи каналів. Цей режим сигналізації рекомендується застосовувати в разі інтенсивного трафіку при обміні інформацією між пунктами сигналізації А і В.

3.2 Підсистеми ЗКС-7

Структура системи ЗКС-7 розподілені між наступними підсистемами:

- підсистема передачі повідомлень (Message Transfer Part),
- підсистеми користувача (User Part).

Підсистема передачі повідомлень (МТР) підтримує нейтральні для користувача транспортні засоби обміну повідомленнями.

Кожна підсистема користувача (UP) реалізує функції, протоколи та кодування сигналізації ЗКС-7 для специфічного типу користувача (наприклад, послуга передачі даних, ISDN). Таким чином, підсистеми користувача керують встановленням і припиненням з'єднань по каналах передачі, обробкою послуг, а також функціями адміністративного управління і технічного обслуговування цих каналів передачі. Функції підсистеми передачі повідомлень і підсистем користувача системи ЗКС-7 поділяються на 4 рівня.

Рівні з 1 по 3 відносяться до підсистеми передачі повідомлень, в той час як підсистеми користувача утворюють рівень 4. Розподіл підсистем відповідно до рівнів зображений на Рисунку 3.1.

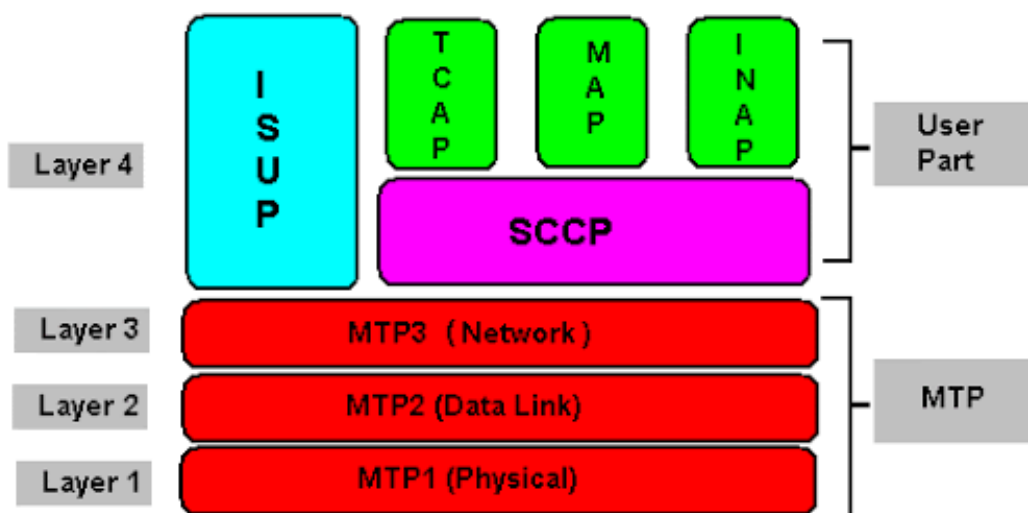

Рисунок 3.1 – розподіл підсистем ЗКС-7 відповідно до рівнів

При використанні сигналізації ЗКС-7 підсистема передачі повідомлень (МТР) застосовується всіма підсистемами користувача в якості транспортної системи для обміну повідомленнями. Повідомлення, що передаються з однієї підсистеми користувача в іншу, надходять в підсистему передачі повідомлень. Підсистема передачі повідомлень забезпечує доставку повідомлень в адресовану підсистему користувача в правильному порядку, без втрати інформації, без дублювання або зміни послідовності і без бітових помилок.

Підсистема передачі повідомлень призначена для передачі і прийому сигнальних одиниць, виправлення помилок передачі, управління мережею сигналізації і синхронізації. Її функції розподілені по функціональним рівням 1, 2 і 3.

Рівень 1 (ланка даних сигналізації) визначає фізичні, електричні і функціональні характеристики ланки даних сигналізації і блоків доступу. Рівнем 1 представлена функція перенесення інформації для ланки сигналізації..

Рівень 2 (ланка сигналізації) визначає функції і процедури для правильного обміну повідомленнями користувачів по ланці сигналізації. На рівні 2 необхідно виконувати такі функції:

- обмеження сигнальних одиниць прапорами;
- видалення зайвих прапорів;

- виявлення помилок з використанням контрольних бітів;
- виправлення помилок шляхом повторної передачі сигнальних одиниць;
- контроль інтенсивності помилок в ланці даних сигналізації;
- відновлення нормального режиму роботи.

Рівень 3 (мережа сигналізації) визначає процедуру взаємодії окремих ланок сигналізації. Розрізняють такі дві функціональні області:

- обробка повідомлень, тобто напрямок повідомлень в потрібне ланка сигналізації або в потрібну підсистему користувача;
- управління мережею сигналізації, тобто управління трафіком повідомлень, за допомогою, наприклад, перемикання ланок сигналізації при виявленні збою і переходу до звичайного режиму роботи після усунення збою.

Різні функції рівня 3 взаємодіють один з одним, з функціями інших рівнів і з відповідними функціями інших пунктів сигналізації.

Кожна підсистема користувача (UP) підтримує функції, що дозволяють застосовувати підсистему передачі повідомлень для певного типу користувача. В даний час в ІТУ-Т визначено наступні підсистеми користувачів:

- підсистема ISDN-користувача (ISUP),
- підсистема управління сигнальними з'єднаннями (SCCP).

Завдяки своїй модульній структурі, система сигналізації ЗКС-7 може адаптуватися, в залежності від висунутих до неї вимог. Можливо також розширення для майбутніх видів застосування. Кожен користувач ЗКС-7 може вказати власну підсистему користувача; наприклад, підсистема користувача рухомого зв'язку (MUP) являє собою власну специфікацію компанії Siemens для мережі рухомого телефонного зв'язку[16].

Підсистема ISDN-користувача (ISUP) виконує функції сигналізації для управління викликами, обробки послуг і додаткових видів обслуговування, а також для адміністрування каналів в мережі ISDN. Для транспортування сигнальних одиниць повідомлення підсистема ISUP підтримує інтерфейси з підсистемою передачі повідомлень і підсистемою управління сигнальними з'єднаннями (SCCP).

Мітка маршрутизації містить код пункту призначення, код вихідного пункту і поле вибору ланки сигналізації.

Код ідентифікації каналу (CIC) призначає повідомленням конкретний канал. Кожному каналу присвоюється постійний код ідентифікації каналу.

Тип повідомлення визначає функцію і формат ISUP-повідомлення. Існують різні типи повідомлень для встановлення з'єднання, звільнення з'єднання і адміністративного управління каналами.

Типи повідомлень для встановлення з'єднань (приклади):

- Повідомлення "Initial address" (далі IAM) є першим повідомленням, переданим в процесі встановлення з'єднання в наступний мережевий вузол. Воно використовується для заняття каналу і містить всю інформацію, необхідну для виконання маршрутизації в кінцевий мережевий вузол.

- Повідомлення "Subsequent address" (далі SAM). За допомогою нього здійснюється транспортування цифр, які ще не були відправлені в повідомленні IAM.

- Повідомлення "Address complete" (далі ACM). За допомогою повідомлення ACM викликає мережевий вузол інформується про досягнення кінцевого мережевого вузла.

- Повідомлення "Answer" (далі ANM) інформує мережевий вузол, що викликає, про відповідь адресата. Зазвичай повідомлення ANW ініціює процедуру обліку тарифікації дзвінка.

Типи повідомлень для звільнення з'єднання (приклади):

- Повідомлення "Release" ініціює звільнення з'єднання каналів. Кожне невдало встановлене з'єднання по каналу також звільняється за допомогою повідомлення REL. Крім того, це повідомлення містить інформацію про причини невдалого встановлення з'єднання.

- Повідомлення "Release complete" (далі RLC) За допомогою повідомлення RLC фіксується роз'єднання встановленого по каналу з'єднання. Прийом повідомлення RLC підтверджується. Після передачі або прийому

повідомлення RLC канал звільняється і стає доступним для встановлення нового з'єднання[24].

Типи повідомлень для адміністративного управління каналами (приклади):

- Повідомлення "Blocking" (далі BLO) використовується для блокування каналу.
- Повідомлення "Unblocking" (далі UBL) використовується для розблокування заблокованих каналу.

Фіксована обов'язкова частина ISUP-повідомлення включає в себе параметри, необхідні для певного типу повідомлення і мають фіксовану довжину. Для повідомлення IAM, наприклад, це такі параметри:

- тип з'єднання (наприклад, з'єднання через супутникову лінію зв'язку),
- вимоги до каналу передачі,
- вимоги до системи сигналізації (наприклад, наскрізна підсистема ISUP),
- тип абонента (ISDN-абонент = звичайний абонент).

Змінн обов'язкова частина ISUP-повідомлення включає в себе параметри змінної довжини. Одним з таких параметрів повідомлення IAM є номер абонента або, принаймні, його частина номера, необхідна для маршрутизації в кінцевий мережевий вузол.

Якщо повідомлення має необов'язкову частина, то в цій частині повідомлення можуть передаватися певні параметри. Це можуть бути параметри фіксованою або змінною довжини. Приклади для повідомлення IAM:

- телефонний номер абонента,
- параметри для типу повідомлення,
- призначена для користувача інформація,
- процедури сигналізації.

Як приклади процедур сигналізації для ISUP нижче більш детально описується встановлення та звільнення з'єднання.

Встановлення з'єднання починається після надходження в вихідний мережевий вузол достатньої кількості цифр від абонента. Спочатку виконується маршрутизація і займається вільний канал. Для встановлення з'єднання ISUP

витікаючого мережевого вузла спочатку посилає т повідомлення IAM . Початкове адресне повідомлення (IAM) містить усі отримані цифри. В подальшому адресному повідомленні (SAM) ISUP передає наступні цифри.

Після прийому IAM транзитний мережевий вузол виконує маршрутизацію. У разі успішного виконання цієї процедури транзитний мережевий вузол займає вільний канал, і ISUP посилає повідомлення IAM в кінцевий мережевий вузол. Повідомлення IAM підсистеми ISUP транзитного мережевого вузла містить весь набраний до даного моменту часу номер (цифри якого містяться в прийнятому повідомленні IAM і в подальшому повідомленні SAM, якщо воно надійшло). Повідомлення SAM, що надходять в транзитний мережевий вузол після посилки IAM, передаються підсистемою ISUP без змін.

Кінцевий мережевий вузол аналізує набраний номер, що міститься в IAM, і при необхідності очікує подальші цифри, що надходять в повідомленні SAM. При наявності всієї інформації визначається викликається лінія, опитується її стан і виконується перевірка повноважень, необхідних для використання запитуваної послуги. За допомогою повідомлення "address complete" (ACM) кінцевий мережевий вузол інформує вихідний мережевий вузол про успішне встановлення з'єднання з кінцевим мережевим вузлом.

У разі телефонної послуги, по каналу від кінцевого мережевого вузла до абонента надсилається сигнал виклику, за умови що абонент вільний. Після встановлення з'єднання сигнал виклику відключається, і відбувається проклученіє виклику. Згодом ISUP кінцевого мережевого вузла посилає у відповідь повідомлення (ANW) в вихідний мережевий вузол, який потім починає процедуру обліку вартості викликів.

Звільнення з'єднання може бути ініційовано викликають або абонентом. З цією метою ISUP мережевого вузла-ініціатора надсилає повідомлення про звільнення (REL) в транзитний мережевий вузол. Транзитний мережевий вузол відразу ж передає повідомлення REL в відповідний кінцевий мережевий вузол. Кожне прийняте повідомлення REL підтверджується повідомленням "release complete" (RLC) після звільнення задіяного каналу.

Підсистема управління сигнальними з'єднаннями (SCCP) використовується як доповнення до підсистеми передачі повідомлень. Ця підсистема виконує додаткові функції передачі повідомлень між мережевими вузлами і між мережевими вузлами та іншими пунктами сигналізації, такими як банки даних. З точки зору підсистеми передачі повідомлень, SCCP є користувачем, що має власний індикатор послуги. Комбінація підсистеми SCCP і підсистеми передачі повідомлень називається підсистемою мережевих послуг (NSP).

Підсистема SCCP забезпечує передачу повідомлень двох типів:

- без логічного сигнального з'єднання,
- з логічним сигнальним з'єднанням.

Без встановлення логічного сигнального з'єднання користувач SCCP може передавати поодинокі повідомлення іншим користувачам SCCP.

Логічне сигнальне з'єднання дозволяє здійснювати обмін повідомленнями між двома користувачами SCCP. Логічне сигнальне з'єднання встановлюється через взаємний мережевий вузол кодів вихідних пунктів між підсистемами SCCP пунктів сигналізації, обробних потік сигналізації. Таким чином, повідомлення, призначені для іншого користувача SCCP, можуть бути особливим чином. Важливо тут те, що SCCP може посилати повідомлення через МТР-мережу.

Підсистема SCCP має власну функцію маршрутизації. Як адресних параметрів підсистемою SCCP можуть використовуватися такі параметри:

- код пункту призначення,
- глобальний заголовок,
- номер підсистеми.

Код пункту призначення просто передається в підсистему МТР, яка потім виконує маршрутизацію. Проте глобальна заголовок містить цифри або іншу адресну інформацію, яка не є стандартною для мережі сигналізації. З цієї причини для передачі повідомлення в пункт призначення підсистема SCCP повинна спочатку визначити його код (трансляція глобальних заголовків). Номер підсистеми визначає функцію користувача; наприклад, у вхідному повідомленні цей номер ідентифікує

SCCP-користувача (такого як прикладна підсистема IN, INAP), для якого призначено повідомлення.

Мітка маршрутизації включає в себе код пункту призначення, код вихідного пункту і поле вибору ланки сигналізації. SCCP визначає код пункту призначення на основі адресних параметрів, що містяться в призначеній для користувача інформації.

Фіксована обов'язкова частина повідомлення підсистеми SCCP містить параметри фіксованої довжини, які повинні бути представлені в повідомленнях певного типу. Для повідомлення "connection request" (далі CR), наприклад, це такі параметри: локальне посилання; клас протоколу, який використовується для передачі повідомлень

Змінна обов'язкова частина SCCP-повідомлення містить параметри змінної довжини. Для повідомлення CR, наприклад, це такі параметри: телефонний номер абонента, що викликається; ідентифікатор SCCP-користувача (наприклад, ISUP, TCAP)

Додаткова (необов'язкова) частина SCCP-повідомлення містить параметри, які можуть використовуватися в повідомленні будь-якого типу. Розглянуті параметри можуть мати або фіксовану, або змінну довжину. Для повідомлення CR, наприклад, це такі параметри: телефонний номер абонента; повідомлення, написані, що підлягають передачі

Для встановлення логічного сигнального з'єднання підсистеми SCCP пунктів сигналізації відповідного потоку сигналізації посилають один одному свої власні коди вихідних пунктів. Крім того, вони призначають локальні посилання на процес, для якого здійснюється встановлення логічного сигнального з'єднання (наприклад, для користування послугою в процесі обробки існуючого з'єднання), і аналогічним чином інформують про це одна одну. Після цього можливий обмін повідомленнями. Кожна підсистема SCCP за допомогою локальної послання може привласнювати вхідні повідомлення відповідного процесу.

Прикладна підсистема можливостей транзакцій (TCAP) є прикладним протоколом сигналізації (7 рівень моделі OSI). TCAP взаємодіє безпосередньо з

SCCP, так як підсистема проміжного обслуговування (ISP) в цьому випадку не використовується. Підсистема TCAP і її послуги використовуються, наприклад, в таких застосуваннях, як прикладна підсистема рухомого зв'язку (MAP)[17].

Приклади застосувань TCAP:

- передача в опорний мережевий вузол рухомого телефонного зв'язку повідомлення про місцезнаходження мобільного абонента;
- перевірка достовірності і транзакцій при обслуговуванні по кредитних картах;
- додаткові послуги мережевого вузла, що використовує незв'язану з каналом сигнальну інформацію (ISDN), такі як встановлення з'єднання з зайнятим абонентом (CCBS) і завершення викликів при відсутності відповіді (CCNR) в замкнених групах користувачів (CUG);
- опитування робочих станів або ініціювання дій по експлуатації та технічного обслуговування у віддалених мережевих вузлах.

Повідомлення, якими обмінюються між собою TCAP-користувачі, можуть включати в себе один або кілька індивідуальних компонентів. Компонент повідомлення може містити, наприклад:

- запит на виконання дії TCAP-користувачем віддаленого вузла,
- запит даних або стану,
- відповідь на виклик операції або на запит.

TCAP-користувач передає в TCAP компоненти повідомлення окремо, при цьому пов'язаним компонентам повідомлення присвоюються однакові ідентифікатори діалогу. Користувач починає передачу зі спеціального запиту. Потім TCAP об'єднує всі компоненти повідомлення з однаковим ідентифікатором діалогу в одне закінчене повідомлення і передає його в підсистему SCCP для пересилання необхідному адресату.

Для передачі повідомлень TCAP-користувачеві доступні два способи діалога: структурний і неструктурний.

Неструктурований діалог: TCAP-користувач передає поодинокі компоненти повідомлення в TCAP, і TCAP посилає їх необхідному адресату окремо або в групі,

відповідно до запиту користувача. При цьому відповідність між переданим компонентом повідомлення та будь-яким прийнятим підсистемою ТСАР відповіддю не встановлюється.

Структурована діалог: ТСАР-користувач встановлює діалог з віддаленим ТСАРпользователем і обмінюється з ним повідомленнями в процесі діалогу. Таким чином, може бути встановлено пряме відповідність між компонентом повідомлення та відповіддю на нього.

ТСАР-повідомлення включає в себе наступні поля:

- тип повідомлення,
- загальну довжину повідомлення,
- інформаційний елемент (елементи) транзакції,
- довжину частини компонентів повідомлення,
- компонент (компоненти) повідомлення.

Тип повідомлення визначає функцію ТСАР-повідомлення. ТСАР-користувачеві доступні наступні типи повідомлень:

- "unidirectional" (односпрямоване) використовується для передачі повідомлень в режимі неструктурованого діалогу;
- "begin" (початкове) використовується на початку діалогу, встановленого в режимі структурованого діалогу;
- "continue" (продовження) виконується обмін завданнями, звітами і даними в режимі діалогу;
- «end" (кінець) використовується в режимі структурованого діалогу для закінчення діалогу;
- "abort" (примусове переривання) використовується в режимі структурованого діалогу для переривання діалогу після помилки.

В поле загальної довжини повідомлення міститься кількість октетів повідомлення.

Інформаційні елементи транзакції використовуються тільки для структурованого діалогу. Вони містять, наприклад:

- ідентифікатор транзакції. Вихідна підсистема ТСАР призначає діалогу ідентифікатор і передає його підсистемі ТСАР віддаленого кінця. Потім підсистеми ТСАР можуть призначати вхідні повідомлення відповідного діалогу;
- причину примусового переривання. Однією з причин раптового завершення транзакції може бути невідомий тип повідомлення або невідомий ідентифікатор транзакції.

Частина компонентів повідомлення містить один або кілька компонентів повідомлення. У частині компонентів повідомлення повинно знаходитися поле довжини частини компонентів повідомлення.

ТСАР-користувачеві доступні наступні типи компонентів:

- "invoke" (виклик) - за допомогою цього типу компонента, наприклад, ініціюється операція, яка виконується на віддаленому мережевому вузлі;
- "return result" (повертається результат) - цей тип компонента використовується для передачі результату виконання запиту;
- "return error" (яка повертається помилка) - цей тип компонента використовується для передачі інформації про невдалий виконанні операції;
- "reject" (відмова) - за допомогою даного типу компонента відхиляється обробка певного компонента повідомлення.

Поле «Довжина компонента» містить кількість октетів в компоненті повідомлення.

Інформаційні елементи залежать від типу компонента. Ось деякі приклади інформаційних елементів:

- "invoke ID" (ідентифікатор виклику) - ідентифікатор виклику використовується для того, щоб встановити відповідність між результатами і запитами на виконання операцій. Він присутній в кожному компоненті повідомлення;
- "operation code" (код операції) - код операції визначає підлягає виконання операцію. Він міститься в компоненті повідомлення типу "invoke";

- "error code" (код помилки) - код помилки вказує причину невдалого виконання операції. Цей код включається в компонент повідомлення типу "return error";
- "problem code" (код проблеми) - код проблеми вказує причину, по якій був відхилений компонент повідомлення. Цей код включається в компонент повідомлення типу "reject";
- "parameter" (параметр) - це поле містить додаткову інформацію користувача.

Неструктурований діалог дозволяє виконувати передачу одного або декількох компонентів повідомлення віддаленого ТСАР-користувачеві. В цьому випадку ТСАР-користувач спочатку посилає підлягають передачі компоненти повідомлення в підсистему ТСАР. Ці компоненти ідентифікуються загальним індикатором діалогу. ТСАР-користувач, використовуючи односпрямований запит, ініціює посилку компонентів повідомлення з ідентичними індикаторами діалогу. У запиті міститься як інформація про адресу, так і індикатор діалогу підлягають передачі компонентів повідомлення. ТСАР з відповідних компонентів повідомлення формує односпрямоване повідомлення. Потім, для транспортування заданої адресату, це повідомлення разом з відповідною адресною інформацією передається підсистемою ТСАР в підсистему SSCP. ТСАР на стороні прийому приймає односпрямовані повідомлення і передає їх адресуемому ТСАР-користувачеві.

Структурований діалог дозволяє ТСАР-користувачеві для обміну повідомленнями почати діалог з іншим ТСАР-користувачем і, після закінчення обміну, завершити діалог.

ТСАР-користувач починає новий діалог шляхом посилки в підсистему ТСАР запиту на початок діалогу. Цей запит містить інформацію про адресу та індикатор діалогу підлягають обміну компонентів повідомлення. Запит на початок діалогу може надсилатися в ТСАР перед передачею компонентів повідомлення. Компоненти повідомлення, надісланого ТСАР перед запитом на початок діалогу з відповідним індикатором, надсилаються необхідному партнеру з допомогою повідомлення "begin" (початок). Повідомлення "begin" також містить ідентифікатор транзакції,

який в процесі діалогу використовується для встановлення відповідності між компонентами повідомлення і діалогом. ТСАР разом з відповідною адресною інформацією передає повідомлення "begin" в підсистему SCCP, яка посилає їх необхідному адресату. Підсистема ТСАР адресата отримує повідомлення "begin" і інформує адресується ТСАР-користувача про початок нового діалогу.

Діалог може бути продовжений обома ТСАР-користувачами. З цією метою ТСАР-користувач посилає в ТСАР повідомлення "continue". Повідомлення "continue" може містити, наприклад, компоненти повідомлення з подальшими запитами операцій. Крім того, дане повідомлення може містити повідомлення з результатами виконання раніше отриманого запиту.

Існують наступні можливості завершення діалогу:

- ТСАР-користувачі заздалегідь вказують на необхідність завершення діалогу; обмін повідомленнями не відбувається, повідомлення "end" (закінчення діалогу) надсилати не потрібно. базовий спосіб завершення: ТСАР-користувач в потрібний момент закінчує діалог і посилає повідомлення "end" поточному партнеру по діалогу;
- ТСАР-користувач за допомогою повідомлень "end" як і раніше може передавати компоненти повідомлення віддаленого ТСАР-користувачеві, оголосивши в той же самий час кінець діалогу.

Примусове переривання: ТСАР-користувач завершує діалог через помилку і посилає повідомлення "abort" (примусове переривання) іншому абоненту. У повідомлення "abort" може також включатися інформація про причину переривання діалогу.

3.3 Адресація сигнальних одиниць

Кожному пункту сигналізації в мережі сигналізації призначається унікальний код. Підсистема передачі повідомлень використовує цей код для маршрутизації повідомлень.

Код пункту призначення в сигнальній одиниці повідомлення визначає пункт сигналізації, в який повинно бути передано це повідомлення.

Код вихідного пункту вказує, з якого пункту сигналізації передано повідомлення. Вміст поля вибору ланки сигналізації визначає маршрут сигналізації, за яким має передаватися повідомлення. Таким чином, поле вибору ланки сигналізації використовується на ланках сигналізації для поділу навантаження між двома пунктами сигналізації.

Октет службової інформації (SIO) містить додаткову інформацію про адресу. За допомогою індикатора послуги, цільова підсистема передачі повідомлень визначає підсистему користувача, для якої призначено повідомлення.

Національні коди пунктів визначають вузли в межах національної мережі, а міжнародні коди пунктів ідентифікують вузли в межах міжнародної телефонної мережі. У всьому світі в вузлах, які є частиною міжнародної сигнальної мережі, використовуються коди пунктів ITU-T ISPC.

3.4 Процес підключення абонента до мережі під час роумінгу

Роумінг – це послуга, що дозволяє абонентам здійснювати дзвінки, користуватися послугою передачі даних, що надаються оператором, перебуваючи в мережах інших операторів, в тому числі і зарубіжних, з якими оператор абонента має роумінг-угоду. При цьому номер телефону абонента залишається незмінним.

Перша дія, яке відбувається при спробі зареєструватися в мережі оператора-партнера – це перевірка абонента на «валідність». Цим займається VLR/MSC, в зоні дії якого знаходиться абонент. Після отримання службової команди «UpdateLocation» та IMSI від абонента, VLR/MSC відправляє за допомогою підсистеми MAP повідомлення «SendAuthenticationInfo» до HLR; HLR в свою чергу перевіряє, що абонент і отриманий IMSI дійсні.

Після цієї перевірки VLR/MSC відправляє на домашній HLR повідомлення «UpdateLocation». Це повідомлення відправляється для того, щоб в HLR була інформація, в зоні дії якого VLR/MSC знаходиться його абонент. Повідомлення

«UpdateLocation» містить в собі IMSI абонента і ідентифікатор VLR/MSC . HLR, отримавши дані, перевірить, чи підключена послуга роумінг. Якщо у абонента немає заборони, то HLR видалить профіль абонента з того VLR/MSC , де був абонент зареєстрований до цієї процедури, відправивши повідомлення «CancelLocation». Також HLR за допомогою повідомлення «InsertSubscriberData» пересилає профіль абонента на запитав цю інформацію VLR/MSC. Після того як VLR/MSC отримає цю інформацію, запит «Updatelocation» буде завершено, і HLR збереже у себе в профілі абонента адресу VLR/MSC, що відправив запит «UpdateLocation». При надходженні виклику або SMS в HLR є інформація, якому VLR/MSC направити його.

Після цих процедур абонент вважається зареєстрованим в мережі, тобто він може здійснювати і приймати виклики, SMS, користуватися додатковими послугами[22].

Якщо проаналізувати роботу підсистем ЗКС-7 та зіставити їх з базовою еталонною моделлю взаємодії відкритих систем (моделлю OSI), як це показано на Рисунку 3.2, то можна зрозуміти, що в підсистемах ЗКС-7 п'ятий (сеансовий) рівень лише частково представлений підсистемою ISUP, що виконує функції сигналізації в цифровій мережі інтегрального обслуговування. Але ця підсистема не виконує завдання автентифікації абонентів, що є вразливістю протоколів ЗКС-7.

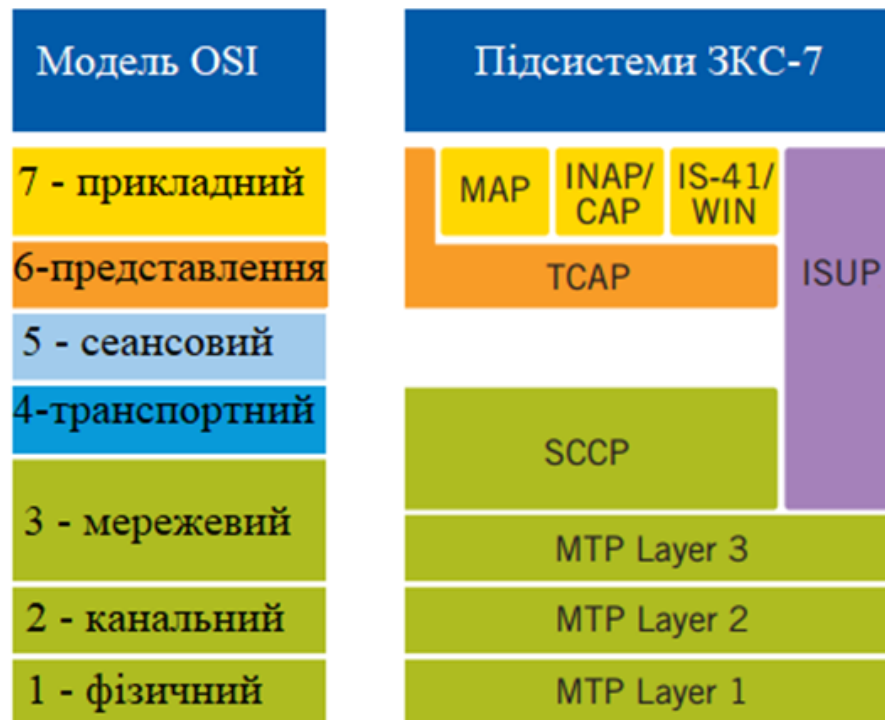

Рисунок 3.2 – співставлення моделі OSI та підсистем ЗКС-7

3.5 Модель зловмисника

Уразливості протоколів ЗКС-7 дозволяють зовнішньому зловмисникові навіть з невисокою кваліфікацією проникати в мережу та проводити серйозні атаки, результатом яких може бути викрадення коштів з рахунків абонентів, витік конфіденційних даних абонентів, перехват SMS, прослуховування дзвінків та порушення доступності абонентів чи елементів мережі.

Зловмисником може бути людина або група людей з кваліфікацією, достатньою для побудови вузла, що емулює роботу оператора стільникового зв'язку. Для доступу до мережі ЗКС-7 зловмисники можуть придбати на чорному ринку підключення у існуючого оператора або отримати дозвіл на діяльність в якості оператора зв'язку в країнах з лояльним законодавством у сфері регулювання зв'язку.

Так в 2017 році німецька газета *Süddeutsche Zeitung* оприлюднила статтю[17], в якій було підняте питання безпеки банківських операцій, що використовують SMS-автентифікацію. Виявилось, що доступ до комутатора ЗКС-7 можна придбати всього за 1000 євро, а за допомогою корупційних схем в країнах «третього світу» можна дістати ліцензію мобільного оператора.

Якщо учасник хакерської групи працює технічним фахівцем в компанії - операторі зв'язку, то у нього також є можливість забезпечити підключення свого обладнання до мережі ЗКС-7. Технічному фахівця для здійснення деяких атак досить скористатися легітимним набором функцій існуючого обладнання мережі зв'язку.

Існує також можливість проникнути в мережу оператора через зламані прикордонний пристрій, наприклад, GGSN вузол, що забезпечує маршрутизацію даних між GPRS Core network (GTP) та зовнішніми IP-мережами.

Цілями зловмисника можуть бути:

- реалізація шахрайських схем,
- отримання конфіденційних даних абонентів,
- порушення роботи окремих елементів або всієї мережі.

3.5 Огляд атак на стек протоколів ЗКС-7:

Загальні особливості атак на стек протоколів ЗКС-7:

- зловмисникам не потрібне складне устаткування: достатньо ПК на базі ОС сімейства Linux з встановленим SDK для формування пакетів ЗКС-7;
- зловмисник, який успішно здійснив одну з атак, може провести інші атаки тими ж засобами. Наприклад, якщо зловмисник зміг визначити місце розташування абонента, то йому залишилося виконати лише декілька простих дій, щоб отримувати можливість перехоплювати SMS;
- атаки базуються на легітимних командних повідомленнях мережі, тому не можна просто відфільтрувати їх, оскільки це може мати негативний вплив на весь сервіс.

Атаки на телефонні мережі, що створені на основі протоколів ЗКС-7, використовують особливість сучасних телефонних мереж — мобільності абонентів. По-перше, місцезнаходження абонента завжди повинно відслідковуватись для встановлення з'єднання. Саме ця інформація може бути об'єктом атаки. По-друге, мобільність абонента передбачає можливість здійснення дзвінків у будь-якій точці світу за допомогою роумінгу.

Взаємодія між мережевими підсистемами оператора здійснюється за допомогою стандартизованих запитів. ТМЗК, до якої підключені майже всі світові оператори, базується на протоколах ЗКС-7. Тому запити можуть бути відправлені з будь-якої країни світу. А неправильні налаштування фільтрація запитів можуть призвести до порушення роботи роумінгу.

Далі в роботі будуть розглянуті атаки, що використовують тільки вразливість стеку протоколів ЗКС-7 та інформацію з відкритих джерел. Хоча існують комбінації атак на ЗКС-7 із застосуванням шкідливого ПЗ та/чи соціальної інженерії. Наприклад, ідентифікатор IMSI можна дізнатись за допомогою шкідливого ПЗ.

Атака «Розкриття ідентифікатора IMSI»

Мета атаки: дослідження мережі оператора на можливість проникнення, отримання даних про абонентів.

Опис атаки. Зловмисник підключається до сигнальної мережі ЗКС-7 за допомогою спеціального комутатору та комп'ютера на базі ОС Linux і відправляє службову команду «SendRoutingInfoforSM» в мережевий канал, вказуючи номер телефону абонента-жертви в якості параметра. Домашня мережа, в якій зареєстрований абонент-жертва, відправляє у відповідь на запит: IMSI жертви та адресу MSC/VLR та HLR[20]. Схема атаки зображена на Рисунку 3.3.

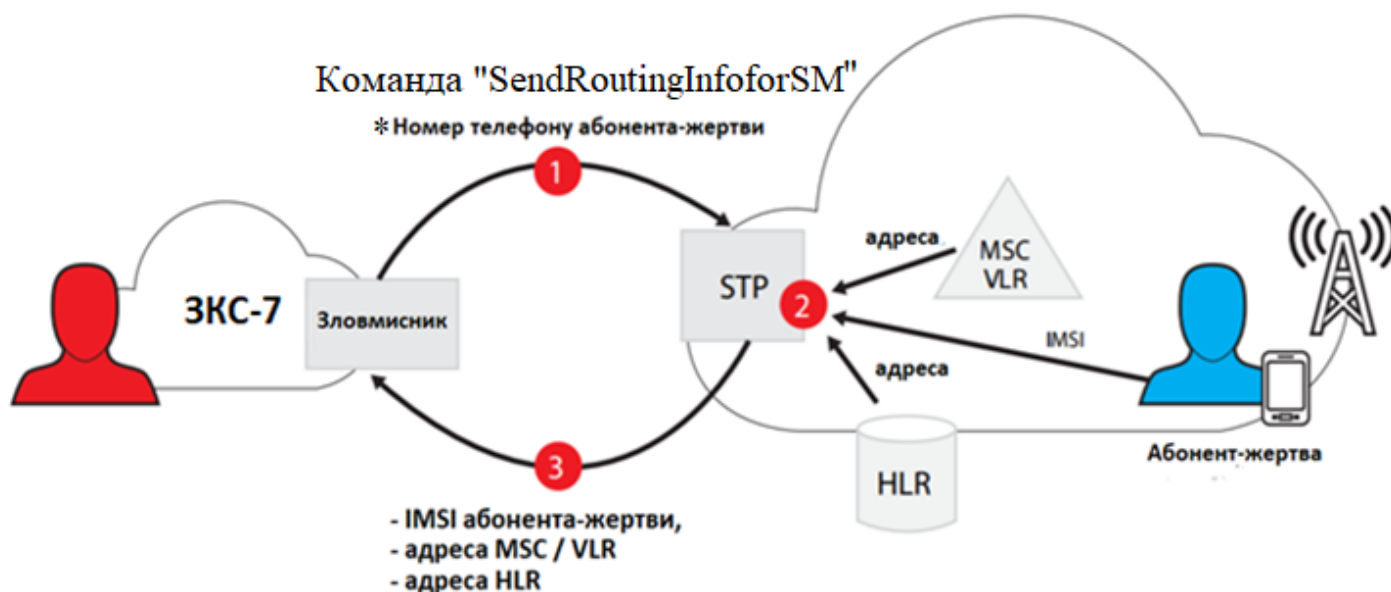

Рисунок 3.3 – схема атаки з розкриття ідентифікатора IMSI

Результат. У разі успішної атаки зловмисник отримує наступну інформацію:

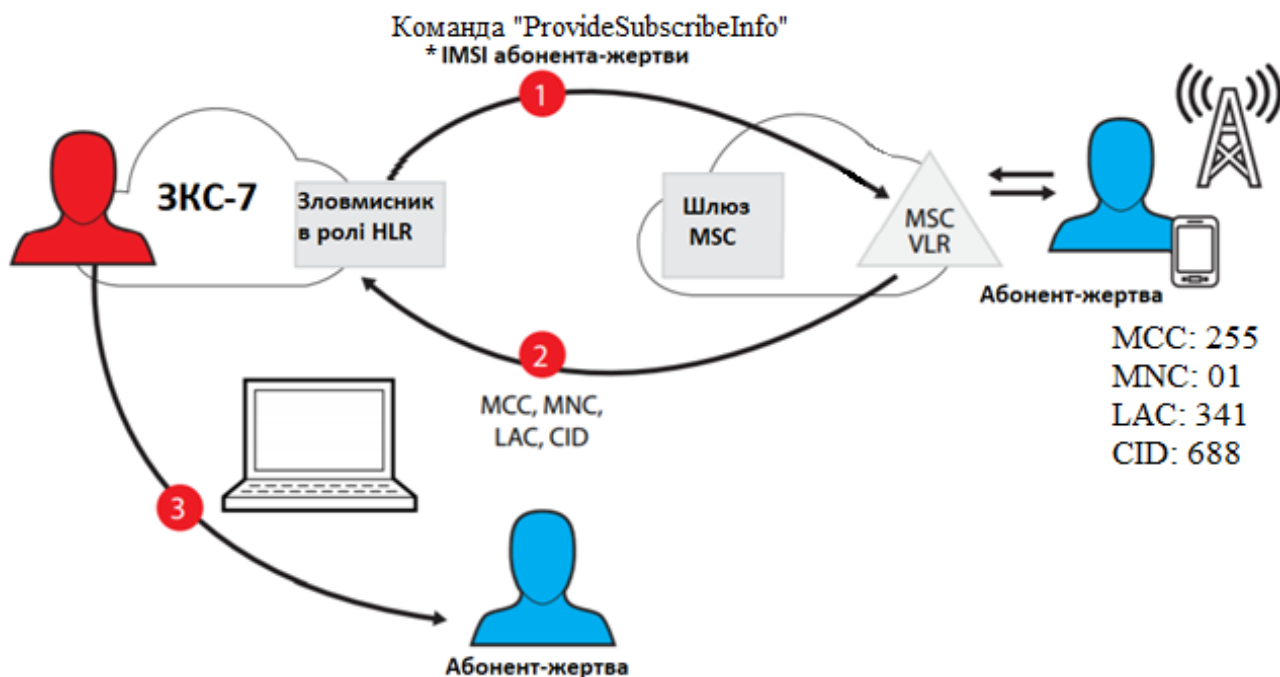
- IMSI абонента,
- адреса MSC/VLR, який обслуговує абонента,
- адреса HLR (БД), в якому зберігається підписка абонента.

За адресою MSC/VLR можна визначити місце розташування абонента, як правило, з невисокою точністю, але отримані дані зловмисник може використовувати в більш складних атаках, опис яких наводиться далі.

Атака «Розкриття місцезнаходження абонента»

Мета: визначення місцезнаходження абонента телефонної мережі.

Опис. Атака заснована на легітимному запиті місцеположення абонента. Зловмисник відправляє службову команду «ProvideSubscribeInfo», вказуючи в якості параметра IMSI абонента. Цей запит адресований MSC/VLR, до якого підключений абонент-жертва. Дані для цієї атаки можна отримати в результаті проведення атаки «Розкриття ідентифікатора IMSI». Схема атаки зображена на

Рисунку 3.4.

Рисунок 3.4 – схема атаки з визначення місцезнаходження абонента

Результат. Зловмисник отримує глобальний ідентифікатор Cell Global Identity, який складається з чотирьох параметрів:

- Mobile Country Code,
- Mobile Network Code,
- Location Area Code,
- Cell Identity.

В мережі Інтернет є ряд загальнодоступних сервісів, які за вказаними ідентифікаторами визначають місцезнаходження базової станції на карті

місцевості. В умовах міської забудови точність визначення положення абонента складе кілька сотень метрів.

Атака «Порушення доступності абонента»

Мета: підключити абонента до фальшиво центру комутації, щоб унеможливити отримання ним дзвінків та SMS-повідомлень.

Опис. В основі атаки лежить підробка процесу реєстрації абонента в MSC/VLR. Така реєстрація може відбуватись, якщо абонент виїде за кордон та захоче підключитися до мережі роумінг-партнера.

Під час атаки зловмисник відправляє службову команду «UpdateLocation» адресовану HLR, що обслуговує абонента-жертву. В якості параметрів він вказує IMSI та адресу «фальшивого» MSC/VLR. Дані для цієї атаки можна отримати в результаті успішного проведення атаки «Розкриття ідентифікатора IMSI». Схема атаки зображена на Рисунку 3.5.

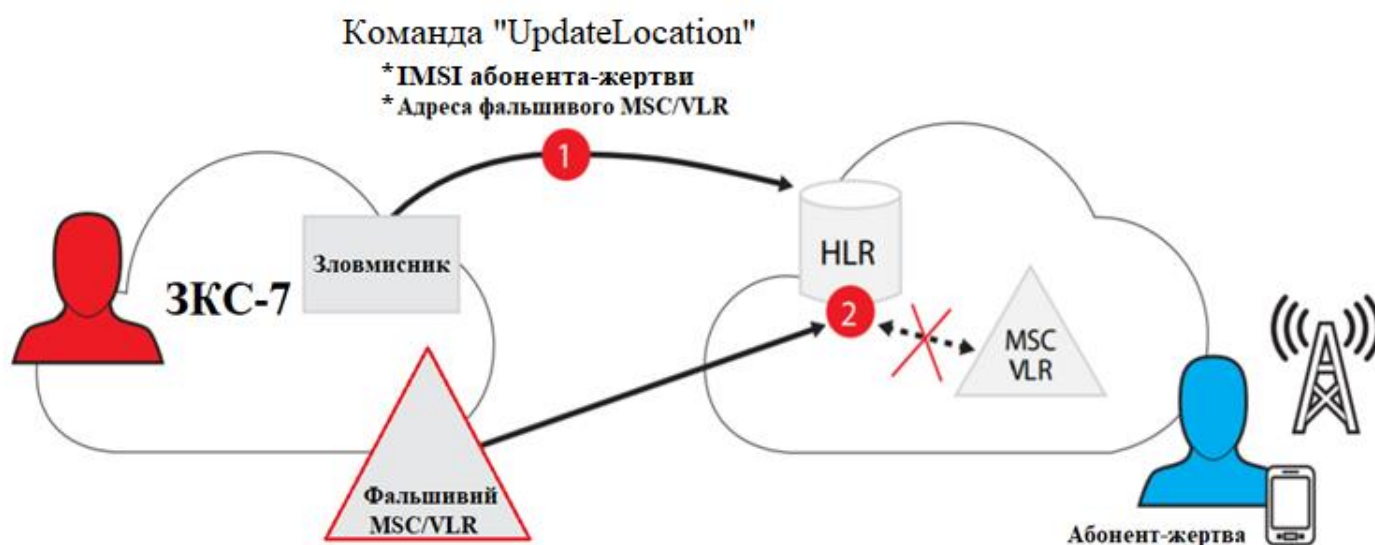

Рисунок 3.5 – схема атаки з порушення доступності абонента

Результат. Абонент-жертва перестане отримувати вхідні дзвінки та SMS-повідомлення, при цьому телефон абонента буде показувати, що він знаходиться в зоні дії мережі. Абонент буде недоступний, поки він не переміститься в зону дії іншого MSC/VLR, не перевезантаже телефону або не зробе вихідний виклик.

Атака «Перехоплення вхідних SMS-повідомлень»

Мета: перехоплення вхідних SMS мобільного абонента

Опис. Атака є продовженням атаки «Порушення доступності абонента» і не вимагає додаткових дій з боку зломисника. Схема атаки зображена на Рисунку 3.6.

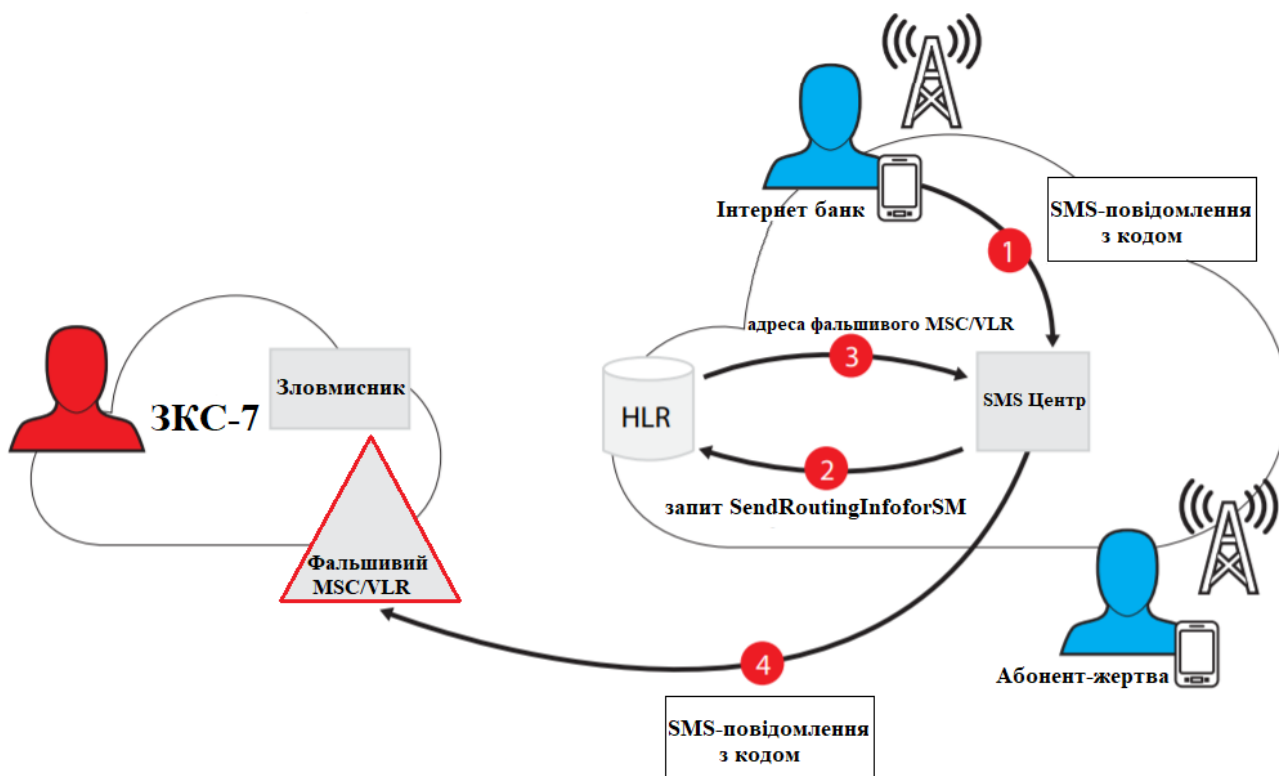

Рисунок 3.6 – схема атаки з перехоплення SMS -повідомлення

Результат. Після проведення реєстрації абонента-жертви на «фальшивому» MSC/VLR всі вхідні SMS-повідомлення будуть приходити на вузол зломисника.

Зломисник може:

- надіслати підтвердження про отримання SMS-повідомлення (SMS-центр буде вважати, що повідомлення доставлено);
- не відправляти звіт про отримання та зареєструвати абонента на початковий комутатор (через декілька хвилин SMS-повідомлення буде повторно надіслано абонту-жертві);
- надіслати підтвердження про отримання SMS-повідомлення SMS-центру, а абоненту жертві відправити підроблене SMS-повідомлення.

Дана атака може бути використана для:

- перехоплення одноразових паролів мобільного банку,
- перехоплення коду для відновлення паролів від інтернет-сервісів (електронної пошти, соціальних мереж),
- отримання паролів для входу в особистий кабінет на сайті мобільного оператора (My Vodafone, Мой Киевстар).

Атака «Підробка USSD-запиту»

Мета: відправка USSD-запиту до HLR від імені абоненту.

Опис. Атака базується на підробці легітимного службового повідомлення «ProcessUnstructuredSS-Request», який VLR відсилає до HLR під час USSD-запиту абонента. Вихідними даними є телефонний номер абонента, адреса HLR і рядок самого USSD-запиту. Телефонний номер, як правило, відомий з самого початку, адресу HLR можна отримати в результаті успішної атаки «Розкриття ідентифікатора IMSI», опис USS-запитів можна знайти на сайті оператора. Схема атаки зображена на Рисунку 3.7.

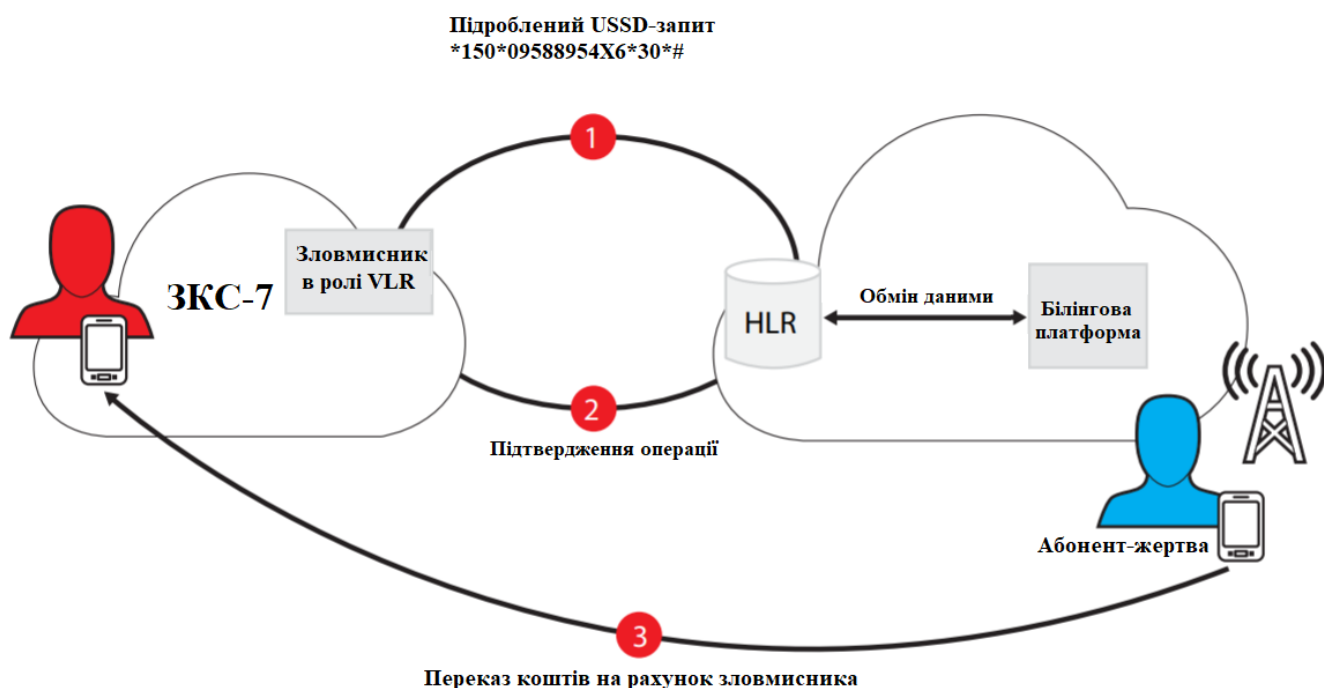

Рисунок 3.7 – схема атаки з підробкою з USSD-запиту

Результат. Найбільш небезпечним варіантом реалізації цієї атаки є підробка запиту на переказ коштів між рахунками абонентів. Якщо при знятті коштів з

рахунку абонента оператор надсилає сповіщення за допомогою SMS-повідомлення, то проведення даної атаки спільно з атакою «Перехоплення вхідних SMS-повідомлень» дає зловмиснику можливість залишитися непоміченим.

Атака «Редагування профілю абонента в базі даних VLR»

Мета: редагування профілю абонента в базі даних VLR здійснюється для зміни тарифу чи підключення/відключення додаткових послуг

Опис. Під час підключення абонента до нового MSC дані його профіля копіюються з бази даних HLR в базу даних VLR. Зловмисник може привести відправку в VLR фальшивого профілю абонента. Зловмисник в ролі HLR відправляє службову команду «InsertSubscriberData» вказуючи в якості параметра: IMSI абонента, його телефонний номер, відредагований профіль та адресу VLR. Телефонний номер, як правило, відомий з самого початку, адресу HLR та IMSI абонента можна отримати в результаті успішної атаки «Розкриття ідентифікатора IMSI». Схема атаки зображена на Рисунку 3.8.

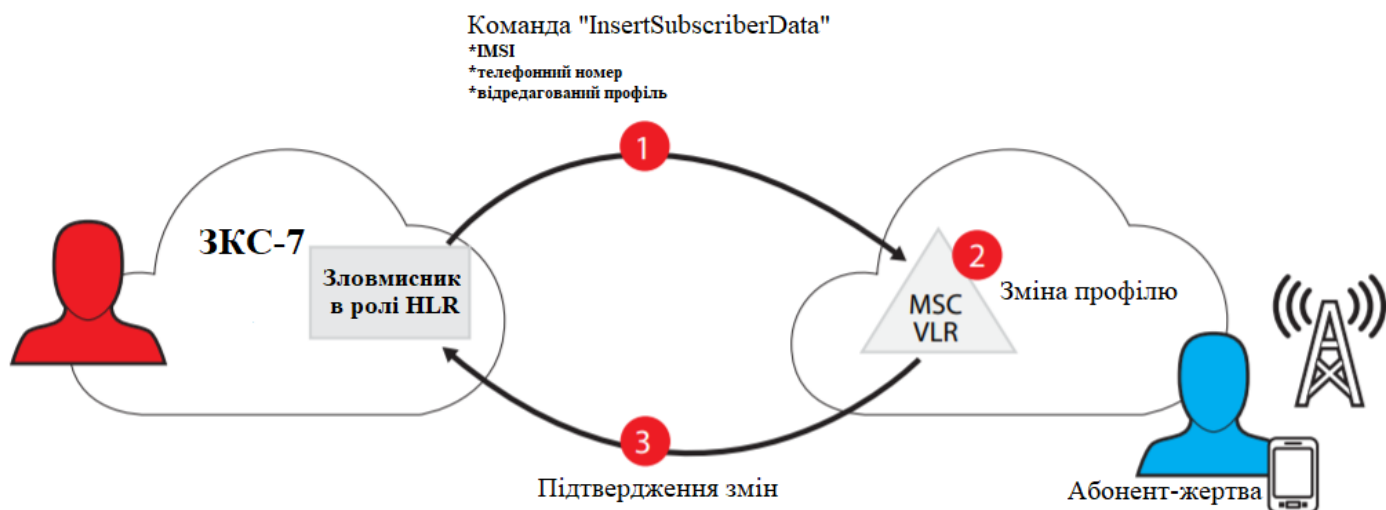

Рисунок 3.8 – схема атаки з редагування профілю абонента в базі даних VLR

Результат. Відреагувавши профіль абонента в базі VLR, зловмисник може здійснювати безкоштовні дзвінки, відключати/підключати додаткові послуги, наприклад, послугу оператора Vodafone «ЗнайДе», що створена для пошуку місцезнаходження абонента іншим абонентом за допомогою USSD-запиту.

Висновок за розділом 3

В розділі 3 було проаналізовано роботу підсистем ЗКС-7 та розглянуто процес підключення абонентів до мережі в роумінгу. Недосконалість процесу автентифікації абонентів, що відсилають службові запити до мережі, може бути використана для проведення атак, націлених на перехоплення SMS-повідомлень, підроблення USSD-запитів, редагування профілю абонента, встановлення його місцезнаходження. В розділі були наведені приклади таких атак.

РОЗДІЛ 4 ІСНУЮЧІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ТЕЛЕФОННИХ МЕРЕЖ

4.1 Методи захисту телефонних мереж

Існують наступні методи захисту телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7:

- фільтрування трафіку,
- контроль доступу до мережі,
- моніторинг та аудит мережі,
- приховування ідентифікатора абонента.

Фільтрування трафіку передбачає блокування неправомірних службових запитів згідно вставлених правил.

Контроль доступу до мережі передбачає аналіз та ведення журналів запитів до телефонної мережі.

Моніторинг та аудит – це процес постійного відстеження подій, які відбуваються в телефонній мережі. Моніторинг передбачає аналіз подій в режимі реального часу, а аудит - аналіз подій, що відбулися.

Кожен з цих методів реалізується апаратно-програмними засобами, які будуть розглянуті далі.

4.2 Мережеві екрани ЗКС-7

Мережеві екрани ЗКС-7 (англ. SS7 Firewall) – це апаратно-програмні комплекси, що виконують контроль зовнішнього ISUP-трафіку (збір інформації, модифікування і блокування підозрілих запитів із зазначенням причин відбою). Для визначення небажаного трафіку використовуються так звані «чорно-білі» списки.

Файерволи ЗКС-7 створені для блокування мережевих запитів в сторону вузлів сигнальної мережі оператора. Як правило, такі запити виконуються в сторону

HLR з метою визначення MSC/VLR, що обслуговує абонента. Згідно досліджень компанії Enisa[21] мережеві екрани впроваджені приблизно у 28% операторів, що є досить низьким показником.

Схема роботи мережевого екрана показана на Рисунку 4.1.

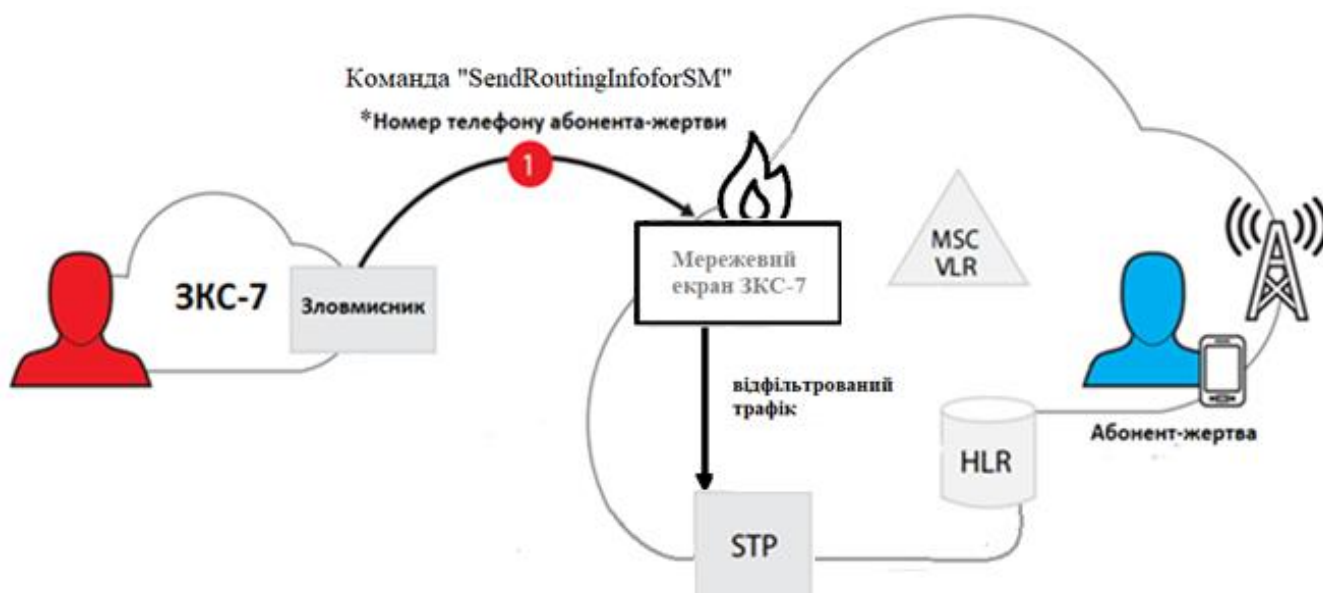

Рисунок 4.1 – схема роботи мережевого екрана ЗКС-7

Можна виділити наступні переваги мережевих екранів:

- Гнучке налаштування параметрів фільтрації. Можливість обробки тільки SMS-трафіку (в тому числі вихідного).
- В процесі впровадження структура мережі не зазнає істотних змін.
- Висока продуктивність і відмовостійкість системи.
- Підтримка роботи як в 2G/3G мереж, так і в CDMA.

Але мережеві екрани мають і недоліки. Файерволи дозволяють захистити абонентів, що підключені до домашньої мережі. В той час як абоненти у роумінгу вразливі до атак: «Редагування профілю абонента в базі даних VLR», «Підробка USSD-запиту», «Порушення доступності абонента».

Крім того, помилкові налаштування файерволів можуть призвести до збоїв в роботі мережі та блокуванню трафіку.

4.3 Системи виявлення вторгнення ЗКС-7

Системи виявлення вторгнення ЗКС-7 (англ. Intrusion Detection System SS7) – це програмно-апаратні комплекси, що створені для виявлення несанкціонованих запитів до телефонної мережі оператора.

Принцип роботи IDS полягає в тому, що комплекс бере копію сигнального трафіку STP, аналізує його по базі даних сигнатур та робить висновок про наявність атак чи нелегітимних дій. Схема роботи системи показана на Рисунок 4.2.

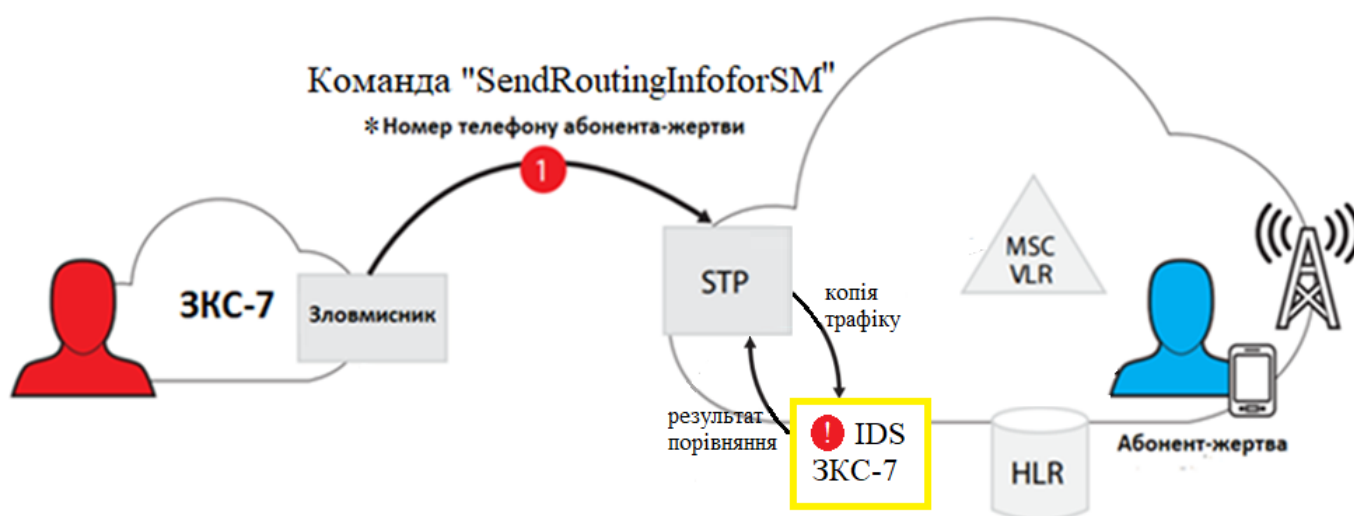

Рисунок 4.2 – схема роботи мережевого екрана ЗКС-7

Перевагою систем виявлення вторгнення є те, що вони не втручаються в абонентський трафік, оскільки IDS аналізує його копію. В разі виявлення загрози, дані про порушення записується в журнал подій, а на консоль адміністратора відправляється сигнал тривоги.

4.4 Системи моніторингу ЗКС-7

Системи моніторингу ЗКС-7 (англ. SS7 Protocol Analyzer) - це апаратно-програмні комплекси, що використовуються для аналізу трафіку мережі ЗКС-7 з ціллю виявлення неправомірних дій. Згідно досліджень компанії Enisa[21] систему моніторингу використовують 69% операторів.

Перше покоління систем моніторингу було засновано на здатності станційних пристроїв формувати файли із записами про виклики (файли CDR). Даний функціонал досі використовується більшістю операторів зв'язку для абонентського білінгу і міжоператорських розрахунків. Проте, моніторинг, заснований на записах комутаційних станцій, має ряд недоліків:

- з інтерфейсу програмного забезпечення, встановленого на комутаційній станції, не завжди можна визначити маршрути і деталізацію проходження трафіку;
- комутаційні станції формують і враховують записи про виклики тільки в режимі реального часу. У разі збою або поломки станція перестає формувати записи в файлах. При цьому втрачається можливість дізнатися події, безпосередньо перед збоєм. Істотно ускладнюється аналіз причини збоїв;
- у випадках, коли станція продовжує встановлювати з'єднання і передавати трафік, але припиняє формувати і враховувати записи про встановлення з'єднань, стає неможливою тарифікація з'єднань абонентів;
- формування файлів із записами про виклики є суттєвим навантаженням для обладнання. При пікових обсягах обслуговується телефонного трафіку станція припиняє забезпечення «непрофільних» процесів, до яких відноситься і формування файлів із записами про виклики. Тобто вона з'єднує абонентів, але на запис інформації про події потужності вже може не вистачити.

Друге покоління систем моніторингу засноване на використанні аналізатори, що підключаються до інтерфейсів комутаційних станцій або виділених каналах зв'язку. Такі аналізатори мали достатню обчислювальну потужність, щоб розбирати і записувати події, що відбуваються в рамках одного сигнального каналу, однак все ще не були здатні автоматично і в режимі реального часу зіставляти події, що відбуваються в різних точках мережі.

Третє покоління систем моніторингу відноситься до класу розподілених пасивних систем. Такі комплекси збирають і накопичують інформацію про події, стан і активності станційного і каналного устаткування, але робота йде за рахунок повністю пасивного збору даних, що не залежить від будь-якого обладнання мережі передачі. Крім того, такі системи моніторингу дозволяють встановлювати

4.6 Порівняння існуючих засобів захисту телефонних мереж

Засоби захисту телефонних мереж можна розділити на активні та пасивні. Активні засоби вносять зміни в абонентський трафік, в той час як пасивні лише виявляють несанкціоновані дії.

Було розглянуто частоту використання засобів серед телефонних операторів Європи[21]. Також було проаналізовано ефективність захисту мережі від різних типів атак існуючими засобами.

Порівняння засобів захисту телефонних мереж наведені в Таблиці 4.1.

Таблиця 4.1

Порівняння засобів захисту телефонних мереж

	Мережеві екрани	SMS Home Routing	IDS ЗКС-7	Системи моніторингу
Тип засобу захисту	Активний	Активний	пасивний	пасивний
Частота використання	28%	87%	49%	69%
Захист від підробки USSD-запитів	Частково	Ні	Частково	Ні
Захист від витоку IMSI	Частково	Частково	Частково	Ні
Захист від відключення абонентів від мережі	Ні	Ні	Ні	Частково
Захист SMS-трафіку	Частково	Так	Частково	Ні

4.6 Рекомендації щодо покращення засобів захисту

Вразливість протоколів ЗКС-7, що дозволяє здійснювати перехоплення SMS-повідомлень, може бути вирішена шляхом фільтрації небажаних повідомлень.

Однак не всі подібні повідомлення бувають небезпечними; при некоректному налаштуваннях фільтрації мережевих екранів ЗКС-7 з високою ймовірністю буде порушена робота легальних сервісів оператора.

Необхідно реалізувати фільтрацію таким чином, щоб блокувалися тільки повідомлення, які використовуються в рамках атак.

Тому мною запропоновано наступні рекомендації:

1. Розділити службові запити на 3 групи: небезпечні, підозрілі та інші.
2. До групи небезпечні запити віднести наступні запити: SendIMSI, SendRoutingInfoForLCS, AnyTimeInterrogation, Mt-ForwardSM, InsertSubscriberData.
3. Передбачити в налаштуваннях Мережевого екрану блокування запитів, що були віднесені до групи небезпечні.
4. До групи підозрілі запити віднести наступні запити: UpdateLocation, SendParameters, SendRoutingInfoForSM.
5. Передбачити в налаштуваннях Системи виявлення вторгнень детальну перевірку запитів від вузлів, що відсилають підозрілі запити.
6. Передбачити використання SMS Home Routing для захисту конфіденційності IMSI абонента та адреси мережевого обладнання оператора під час обміну SMS-трафіком між абонентами.
7. Проводити регулярний внутрішній аудит стану захищеності телефонної мережі. Під час нього аналізувати дані про стан мережі отримані від Системи моніторингу ЗКС-7.

Висновок за розділом 4

В розділі 4 було проаналізовано існуючі засоби захисту телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7, а саме мережевий екран ЗКС-7, система

виявлення вторгнень ЗКС-7, Система моніторингу ЗКС-7. Була створена таблиця порівняння роботи цих засобів та частота їх використання телефонними операторами.

Були розроблені рекомендації щодо покращення засобів захисту телефонних мереж. В основі рекомендацій лежить комплексний підхід до безпеки телефонної мережі.

ВИСНОВКИ

В розділі 1 були розглянуті базові принципи телефонної комутації та процес її еволюції. Вже на початку розвитку телефонії існували загрози інформаційної безпеки. Ці загрози були одним з важливих факторів, які змушували вдосконалювати телефонні мережі. Так винахід першого автоматизованого телефонного комутатора пов'язаний з бажанням усунути людський фактор з процесу комутації. А однією з причин розробки загальноканальної сигналізації була загроза втручання в службові сигнали сигналізації по виділеному каналу.

Також в розділі було порушене питання модернізації застарілого обладнання оператором фіксованого зв'язку «Укртелеком».

В розділі 2 було з'ясовано, що законодавство України покладає на оператора відповідальність за створення та підтримку роботи захищеної телефонної мережі, але не визначає способи цього захисту. Оператори повинні самі обирати та впроваджувати необхідні рішення для захисту своїх мереж та інформації, що в них циркулює. Було встановлено, що для здійснення міжнародних дзвінків виклик повинен відповідати рекомендаціям Q.7xx, які розроблені ІТУ-Т.

В розділі 3 було проаналізовано роботу підсистем ЗКС-7 та розглянуто процес підключення абонентів до мережі в роумінгу. Недосконалість процесу автентифікації абонентів, що відсилають службові запити до мережі, може бути використана для проведення атак, націлених на перехоплення SMS-повідомлень, підроблення USSD-запитів, редагування профілю абонента, встановлення його місцезнаходження. В розділі були наведені приклади таких атак.

В розділі 4 було проаналізовано існуючі засоби захисту телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7, а саме мережевий екран ЗКС-7, система виявлення вторгнень ЗКС-7, Система моніторингу ЗКС-7. Була створена таблиця порівняння роботи цих засобів та частота їх використання телефонними операторами.

Були розроблені рекомендації щодо покращення засобів захисту телефонних мереж. В основі рекомендацій лежить комплексний підхід до безпеки телефонної мережі.

Виходячи із поставленої мети дипломної роботи були виконані наступні завдання:

- проаналізовано принципи телефонної комутації;
- розглянуто нормативно-правові акти із сфери телекомунікації;
- досліджено дії зловмисників, що проникають в телефонну мережу;
- досліджено існуючі засоби захисту телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7;
- розроблено рекомендації щодо вдосконалення засобів захисту телефонних мереж створених на базі протоколів ЗКС-7.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. B. Denyer The story of telephone. A booklet for student. / B. Denyer.: Post Office Telecommunications, 1996 – 48 p.
2. A History of Listening In [Electronic resource]: Scientific American – Access: https://issuu.com/sciam/docs/2008-09_pg58_2?documentId=080820180613-64657d58c38f4897941bc60b292f46d6&layout=grey.
3. From Strowger to System X [Electronic resource]: Bobs Telephone Files – Access: <https://www.britishtelephones.com/histatm.htm#60>.
4. A. A. Huurdeman. The Worldwide History of Telecommunications / Anton A. Huurdeman.: Wiley-Interscience, 2003 – 656 p.
5. J. G. van Bosse. Signaling in Telecommunications Networks. / John G. van Bosse.: Wiley-Interscience, 1998 – 153 p.
6. Консолідований звіт про управління компанією [Електронний ресурс] / Компанія «Укртелеком» – Режим доступу: <https://fdocuments.net/document/-f-2018-2-4.html>.
7. R. Rosenbaum Secrets of the little Blue Box. / Ron Rosenbaum.: Esquire, October 1971 – p. 36
8. Козак І. А. Телекомунікації в бізнесі: Навчальний посібник. / Козак Ірина Анатоліївна.: КНЕУ, 2004 – 367 с.
9. В. Verlag An Introduction to Standards and Standardisation / Beuth Verlag.: p. Deutsches Institut für Normung, 1998 – 266 p.
10. Телекомунікаційні системи та мережі. Том 1. Структура й основні функції. / Поповський В.В, Лемешко О.В.; Ковальчук В.К., Плотніков М.Д. та інші.: СМІТ, 2008 – 708 с.
11. Закон України "Про телекомунікації" від 18.11.2003. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15>.
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2012 р. № 295 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/295-2012-%D0%BF#Text>.

13. НД ТЗІ 1.1–001–99. Технічний захист інформації на програмно-керованих АТС загального користування. Основні положення.
14. "Укртелеком" розпродает застарілі активи для поліпшення фінпоказників [Електронний ресурс]: Економічна правда – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2015/10/26/564661>.
15. Укртелеком розпочав модернізацію мережі у Харкові [Електронний ресурс]: Бізнес Укртелеком – Режим доступу: <https://b2b.ukrtelecom.ua/ru/news/daleko-daleko-za-slovesnymi-gorami-v-strane-glasnykh-i-soglas-21>.
16. SS7 поверх IP [Электронный ресурс]: Журнал сетевых решений – Режим доступа: <https://www.osp.ru/lan/2002/09/136531>.
17. Протокол ISUP стека ОКС7: учеб. пособие. / Б.С. Гольдштейн, В.Ю. Гойхман, Ю.В. Политова.: ГОУВПО СПбГУТ, 2010 – 60 с.
18. Von Nakan Tanriverdi, Markus Zydra SS7: Hacker raumen Bankkonten leer IP [Electronic resource]: Suddeutsche Zeitung. – Access: <https://www.sueddeutsche.de/digital/it-sicherheit-schwachstelle-im-mobilfunknetz-kriminelle-hacker-raeumen-konten-leer-1.3486504>.
19. Статистика основных угроз безопасности в сетях SS7 мобильной связи [Электронный ресурс]: Positive Technologies. – Режим доступа: <https://www.ptsecurity.com/upload/corporate/ru-ru/analytics/SS7-Vulnerability-2016-rus.pdf>.
20. Прослушка украинских мобильных: как это сделано и как защититься [Электронный ресурс]: Хабр. – Режим доступа: <https://habr.com/ru/company/pt/blog/226977>.
21. Signalling Security in Telecom SS7/DIAMeter/5G [Electronic resource]: Enisa. – Access: https://www.enisa.europa.eu/publications/signalling-security-in-telecom-ss7-diameter-5g/at_download/fullReport.
22. Как работает международный роуминг [Электронный ресурс]: Хабр. – Режим доступа: <https://habr.com/ru/post/228527>.

23. Даков С. Ю., Лихопуд М.Ю. Аналіз загроз втручання в роботу телефонних мереж. / Даков Сергій, Лихопуд Максим // матеріали IV Міжнар. Наук.-практ. Конф. «Проблеми кібербезпеки інформаційно-телекомунікаційних систем» 15-16 квітня 2021 року (PCSITS).

24. Signaling System No 7. Protocol, Architecture and Services. / Lee Dryburgh Jeff Hewett.: Cisco Press Networking Technology, 2003 – 88 p.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

<i>Рік</i>	<i>Заголовок стандарту</i>	<i>Переклад стандарту українською</i>
1993	Q.700 Introduction to CCITT SS7	Вступ до загальноканалної системи сигналізації №7
1993	Q.701 Functional description of the message transfer part (MTP) of SS7	Функціональний опис частини передачі повідомлень (МТР) ЗКС-7
1988	Q.702 Signaling data link	Сигнальне посилення для передачі даних
1996	Q.703 Signaling link	Сигнальне посилення
1996	Q.704 Signaling network functions and messages	Сигналізація функцій мережі та повідомлень
1993	Q.705 Signaling network structure	Структура мережі сигналізації
1993	Q.706 Message transfer part signaling performance	Ефективність системи передачі повідомлень
1988	Q.707 Testing and maintenance	Випробування та технічне обслуговування
1999	Q.708 Assignment procedures for international signaling point codes	Нумерація міжнародних кодів пунктів сигналізації
1993	Q.709 Hypothetical signaling reference connection	Гіпотетичне опорне з'єднання сигналізації
1988	Q.710 Simplified MTP version	Спрощена версія МТР для

	for small systems	невеликих систем
2001	Q.711 Functional description of the signaling connection control part	Функціональний опис системи управління підключенням сигналізації
1996	Q.712 Definition and function of signaling connection control part messages	Визначення та функція повідомлень системи управління з'єднаннями
2001	Q.713 Signaling connection control part formats and codes	Формати та коди системи контролю підключення сигналів
2001	Q.714 Signaling connection control part procedures	Процедури системи контролю підключення сигналів
2002	Signaling connection control part user guide	Посібник користувача системою контролю підключення сигналів
1993	Q.716 SS7—Signaling connection control part (SCCP) performance	Ефективність системи контролю підключення сигналів
1988	Q.721 Functional description of the SS7 Telephone User Part (TUP)	Функціональний опис телефонної частини користувача ЗКС-7
1988	Q.722 General function of telephone messages and signals	Загальна функція телефонних повідомлень та сигналів
1988	Q.723 Telephone user part formats and codes	Формати та коди
1988	Q.724 Telephone user part signaling procedures	Процедури сигналізації
1993	Q.725 Signaling performance in the telephone application	Ефективність сигналізації в телефонній програмі
1988	Q.730 ISDN user part	Додаткові послуги

	supplementary services	користувацької системи ISDN
1992	Q.731.1 Direct dialing in (DDI)	Прямий набір
1993	Q.731.3 Calling line identification presentation (CLIP)	Презентація ідентифікації телефонної лінії
1993	Q.731.4 Calling line identification restriction (CLIR)	Обмеження ідентифікації телефонної лінії
1993	Q.731.5 Connected line identification presentation (COLP)	Презентація ідентифікації підключеної лінії
1988	Q.731.6 Connected line identification restriction (COLR)	Обмеження ідентифікації підключеної лінії
1996	Q.731.7 Malicious call identification (MCID)	Ідентифікація шкідливих викликів
1993	Q.731.8 Subaddressing (SUB)	Суб-адресація (SUB)
1997	Q.732.2 Call diversion services	Послуги переадресації викликів
1992	Q.732.7 Explicit Call Transfer	Явна передача дзвінка
1996	Q.733.1 Call waiting (CW)	Очікування дзвінка (CW)
1996	Q.733.2 Call hold (HOLD)	Призупинення дзвінка (HOLD)
1992	Q.733.3 Completion of calls to busy subscriber (CCBS)	Завершення дзвінків зайнятому абоненту
1993	Q.733.4 Terminal portability (Переносимість терміналів
1993	Q.733.5 Completion of calls on no reply	Виконання дзвінків без відповіді
1993	Q.734.1 Conference calling	Конференц-зв'язок
1996	Q.734.2 Three-party service	Тристороння послуга
1993	Q.735.1 Closed user group (CUG)	Закрита група користувачів (CUG)

1996	Q.735.3 Multilevel precedence and preemption	Багаторівневий пріоритет
1995	Q.735.6 Global Virtual Network Service (GVNS)	Служба глобальної віртуальної мережі (GVNS)
1995	Q.736.1 International Telecommunication Charge Card (ITCC)	Міжнародна плата за телекомунікаційні картки (ITCC)
1997	Q.736.3 Reverse charging (REV)	Зворотне зарядження (REV)
1988	Q.737.1 User-to-user signaling (UUS)	Сигналізація від користувача до користувача (UUS)
1997	Q.741 SS7—Data user part	ЗКС-7 Система користувача
1995	Q.750 Overview of SS7 management	Огляд управління системою ЗКС-7
1997	Q.751.1 Network element management information model for the Message	Інформаційна модель управління елементами мережі для системи передачі повідомлень (МТР)
1997	Q.751.2 Network element management information model for the Signaling	Інформаційна модель управління елементами мережі для системи управління підключенням сигналізації
1997	Q.751.3 Network element information model for MTP accounting	Інформаційна модель мережевих елементів для обліку МТР
1998	Q.751.4 Network element information model for SCCP accounting and accounting	Інформаційна модель мережевих елементів для обліку SCCP
1997	Q.752 Monitoring and	Моніторинг мереж ЗКС-7

	measurements for SS7 networks	
1997	Q.753 SS7 management functions MRVT, SRVT, CVT, and definition of the	ЗКС-7, функції управління MRVT, SRVT та CVT та визначення користувача OMASE
1997	Q.754 SS7 management Application Service Element (ASE) definitions	Управління службовим елементом служби обслуговування (ASE)
1997	Q.755 SS7 protocol tests	Тестування протоколу ЗКС-7
1997	Q.756 Guidebook to Operations, Maintenance, and Administration Part (OMAP)	Посібник з експлуатації, обслуговування та адміністрування
1997	Q.761 SS7—ISDN User Part functional description	Функціональний опис користувачької системи ISDN
1995	Q.762 SS7—ISDN User Part general functions of messages and signals	Загальна функція повідомлень та сигналів користувальницької системи ISDN
1993	Q.763 SS7—ISDN User Part formats and codes	Формати та коди користувачьких систем ISDN
1991	Q.764 SS7—ISDN User Part signaling procedures	Процедури сигналізації користувачької системи ISDN
1995	Q.765 SS7—Application transport mechanism	Засоб транспортування додатків
1997	Q.766 Performance objectives in the integrated services digital network application	Показники роботи інтегрованих послуг в цифровій мережі
1997	Q.767 Application of the ISDN user part of CCITT SS7 for international ISDN	Застосування системи користувача ISDN для міжнародних з'єднань ISDN

	interconnections	
1997	Q.768 Signaling interface between an international switching center and an ISDN satellite subnetwork	Інтерфейс сигналізації між міжнародним комутаційним центром та супутниковою підмережею
1997	Q.771 Functional description of transaction capabilities	Функціональний опис можливостей транзакцій
1997	Q.772 Transaction capabilities information element definitions	Визначення інформаційних елементів можливостей транзакцій
1995	Q.773 Transaction capabilities formats and encoding	Формати та кодування транзакційних можливостей
1993	Q.774 Transaction capabilities procedures	Процедури можливостей транзакцій
1996	Q.775 Guidelines for using transaction capabilities	Вказівки щодо використання можливостей транзакцій
1996	Q.780 SS7 test specification— General description	Специфікація випробувань ЗКС-7 Загальний опис
1988	Q.781 MTP level 2 test specification	Специфікація випробувань рівня 2 МТР
1991	Q.782 MTP level 3 test specification	Специфікація випробування МТР рівня 3
1993	Q.783 TUP test specification	Специфікація випробування TUP
1996	Q.784 TTCN version of Recommendation Q.784	Технічна специфікація виклику ISUP
1997	Q.784.1 Validation and	Технічна специфікація виклику

	compatibility for ISUP'92 and Q.767 protocols	ISUP: Перевірка та сумісність для протоколів ISUP'92 та Q.767
1991	Q.784.2 Abstract test suite for ISUP '92 basic call control procedures	Технічна специфікація виклику ISUP: Абстрактний набір тестів для основних процедур управління викликами ISUP'92
1993	Q.785 : ISUP protocol test specification for supplementary services	Специфікація випробувань протоколу ISUP для додаткових послуг
1997	Q.786 SCCP test specification	Специфікація випробувань SCCP
1997	Q.787 Transaction Capabilities (TC) test specification	Специфікація випробувань на транзакційні можливості (TC)
1997	Q.788 User network interface-to-user network interface compatibility test specifications for ISDN, non-ISDN, and undetermined accesses interworking over international ISUP	Тестування на сумісність інтерфейсу користувача-мережі з інтерфейсом користувача-інтерфейсу для ISDN, не-ISDN та невизначеного доступу, що взаємодіють через міжнародний ISUP